

Bevolkingsprognose XVII

provincie Drenthe

Bevolkingsprognose

XVII

Gedeputeerde staten van Drenthe
Augustus 2009

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

	Samenvatting	5
1	Inleiding	7
2	De gebruikte veronderstellingen bij de bevolkingsprognose XVII	9
2.1	Geboorte	9
2.2	Sterfte	10
2.3	Migratie	11
3	De resultaten van Bevolkingsprognose XVII	16
3.1	Resultaten voor Drenthe	16
3.2	Verandering in de Drentse leeftijdssamenstelling	18
3.3	Toename bevolking per gemeente	22
4	Huishoudensontwikkeling	25
4.1	Huishoudens naar type	26
4.2	Huishoudens naar leeftijd	28
5	Bandbreedtes	29
5.1	Vergelijking prognose met migratiesaldo nul	29
5.2	Regiovisiegebied Groningen – Assen, deel Drenthe	31
6	Invloed op beleidsterreinen	35
6.1	Gevolgen voor wonen	35
6.2	Gevolgen voor de arbeidsmarkt	36
6.3	Gevolgen voor de voorzieningen in Drenthe	37
	Bijlagen	39
1	Waargenomen en verwachte groei per gemeente, gemiddeld per jaar	40
2	Aantal geboren en per periode volgens de prognose, gemiddeld per jaar	40
3	Aantal overleden en per periode volgens de prognose, gemiddeld per jaar	41
4	Geboorteoverschot per periode volgens de prognose, gemiddeld per jaar	41
5	Prognose van de potentiële beroepsbevolking naar leeftijd	42
6	Prognose van de bevolking naar leeftijd in verband met onderwijsvoorzieningen	43
7	Prognose van de bevolking naar leeftijd in verband met zorgvoorzieningen	44
8	Aantal huishoudens per gemeente	46
9	Overzicht van de bevolking naar leeftijd in de provincie Drenthe	46
10	Overzicht van de bevolking naar leeftijd per gemeente in Drenthe, 2010-2040	47
11	Samenstelling van de begeleidingsgroep Bevolkingsprognose	50

Samenvatting

In de prognose spreken wij een verwachting uit over de ontwikkeling van de bevolking, die wij in de toekomst als de meest waarschijnlijke zien. De prognose kan dan ook verschillen van taakstellende cijfers, zoals die voorkomen in beleidsplannen van de verschillende overheden.

Drenthe telde op 1 januari 2000 469.650 inwoners. Het aantal inwoners zal tot 2020 blijven toenemen tot ruim 496.000. Daarna zal het inwonertal afnemen tot 474.500 in 2040. De negatieve natuurlijke groei zal in belangrijke mate de bevolkingsafname bepalen. De sterke toename van het aantal ouderen leidt tot meer sterfte. Na 2020 zal de migratie de negatieve natuurlijke groei niet meer compenseren.

Zijn in 2007 nog bijna 5000 kinderen geboren in Drenthe, in 2040 zal dat nog 4000 zijn. Een daling van 20%. Het aantal vrouwen in de leeftijd 20 tot 40 jaar zal tot 2040 sterk afnemen.

In de stedelijke gemeenten zal naar verwachting nog (enige) groei van de bevolking plaatsvinden, vooral in Assen door een positieve migratieontwikkeling. In de plattelandsgemeenten zal het inwonertal afnemen. Dit hangt af van het verwachte migratiesaldo en de leeftijdsopbouw van de bevolking; dit laatste heeft gevolgen voor de omvang van de geboorte en de sterfte.

Bij vergelijking van de leeftijdsopbouw van 2010 en 2040 blijkt duidelijk een groot aantal verschuivingen. De leeftijdsgroepen tot 65 jaar zullen in aantal afnemen. Het aantal 65-plussers zal met bijna 58.000 sterk toenemen, een toename van ongeveer 66%. Het aandeel 65 jaar en ouder in de totale Drentse bevolking zal stijgen van 18 naar 30%. Het aantal 5-19 jarigen, veelal scholieren, zal in omvang afnemen met 20% tot bijna 72.000 in 2040.

Tot 2030 zal het aantal huishoudens in Drenthe groeien. In 2030 zal Drenthe 228.500 huishoudens tellen. Daarna zal dit aantal afnemen tot 223.600 in 2040. Per 1 januari 2010 zullen er 208.600 huishoudens in Drenthe gevestigd zijn. Vooral het aantal alleenstaande huishoudens zal toenemen met bijna 20.000 huishoudens. Het aantal paren, samenwonend met of zonder kinderen, zal met ruim 7% afnemen van 134.200 in 2010 tot 124.200 in 2040.

De provincie Drenthe stelt de prognose met grote zorgvuldigheid samen. Prognoses mogen echter nooit geïnterpreteerd worden als onomstotelijke toekomstvoorspellingen: ze beschrijven de meest waarschijnlijke toekomst op basis van actuele kennis en een aantal veronderstellingen. De prognoses geven inzicht in wat er zou gebeuren als de ontwikkelingen over de afgelopen jaren zich vrijwel ongewijzigd zouden voortzetten, ongeacht of dit beleidsmatig wenselijk is.

In het algemeen gelden de volgende vuistregels voor interpretatie van prognosecijfers:

Voor nabije prognosejaren zijn de cijfers betrouwbaarder dan voor verre prognosejaren. In nabije prognosejaren kan de ontwikkeling van absolute aantallen worden gevolgd. Bij verder weg gelegen prognosejaren is vooral de ontwikkeling van aandelen indicatief voor de toekomstverwachting. Het is bijvoorbeeld niet zinvol om voor één gemeente te gaan kijken naar het verwachte aantal 60 tot 65 jarigen in het jaar 2040. Het zegt meer wanneer de prognose een toenemend aandeel 60 tot 65 jarigen voor de periode 2020-2039 geeft.

De uitkomsten van de prognose worden op gemeentelijk niveau gepresenteerd. Er zijn ook uitkomsten anders dan op gemeentelijk niveau op aanvraag beschikbaar. Uitkomsten op lager niveau dan gemeente zijn niet beschikbaar.

1 Inleiding

Sinds een groot aantal jaren maakt de provincie Drenthe een bevolkingsprognose. Deze prognose is tot stand gekomen volgens een bepaalde berekeningsmethode (IPB-model). In het IPB model moet per gemeente per jaar het verwachte migratiesaldo voor de periode 2009-2039 worden ingevoerd. Het model is in opdracht van de gezamenlijke provincies ontwikkeld. In het model vormen de bevolking en de specifieke kenmerken van de bevolking de basis van de prognose. De gemeente is het niveau waarop de berekeningen plaatsvinden. Verder wordt gebruik gemaakt van toekomstige, nationale ontwikkelingen die het Centraal Bureau voor de Statistiek voor de toekomst verwacht. Om een zo goed mogelijke prognose te kunnen opstellen is vooral inzicht nodig in factoren die van invloed zijn op de beslissing om te verhuizen. Gegevens zijn echter beperkt aanwezig of alleen voor andere gedeelten van Nederland. Op dit moment is gekozen voor de methode van analyse van beschikbare gegevens voor Drenthe uit de afgelopen jaren. Daarnaast worden zoveel mogelijk algemene (landelijke) ontwikkelingen in beschouwing genomen die van invloed zijn op de migratie. Bedoeld worden de verhuismobiliteit, de woningbouwmogelijkheden, de economische situatie, de arbeidsmarkt enz.

In de prognose is een verwachting uitgesproken over de meest waarschijnlijke ontwikkeling van de bevolking, zoals de opstellers die in de toekomst zien op grond van hun specialistische kennis en ervaring. De prognose bevat niet een beleidsvisie en kan dan ook resultaten leveren die anders zijn dan taakstellingen of wensen, zoals die als meest gewenste ontwikkeling van de bevolking voorkomen in beleidsplannen van de verschillende overheden. In deze prognose is gestreefd naar een berekening van de meest waarschijnlijke ontwikkeling die rekening houdt met bestaand en met realiseerbaar beleid.

De bevolkingsprognose XVII is gebaseerd op gegevens over de meest recent beschikbare leeftijdsopbouw van de bevolking, te weten die per 1 januari 2008. De prognoses zijn gemaakt voor de 12 gemeenten van Drenthe. De gemeente is het laagste niveau waarop de prognose wordt gemaakt. Een prognose naar een binnengemeentelijke verdeling, bijvoorbeeld per kern is niet mogelijk. De prognose-uitkomsten hebben betrekking op de jaren 2010 tot en met 2040. De uitkomsten voor tussenliggende jaren zijn, indien gewenst, beschikbaar. Geregeld actualiseren van de bevolkingsprognoses is nodig voor de voorbereiding van provinciaal beleid, als serviceverlening aan gebruikers en om veranderingen in ontwikkelingen tijdig te signaleren.

De prognose is niet meer, maar ook niet minder, dan het resultaat van een studie. Wel bestaat er een wisselwerking tussen prognose en beleid, in die zin dat verschillen aanleiding kunnen zijn tot nadere bezinning en eventueel tot een aanpassing van veronderstellingen bij de prognose of tot een aanpassing van beleidsplannen.

Uit evaluatie van de vorige prognoses is gebleken dat de resultaten voor de provincie als geheel redelijk goed zijn ingeschat; voor de gemeenten zijn de verschillen tussen verwachting en feitelijk waargenomen inwonertal en aantal huishoudens groter. Dit komt door een ander verloop van de migratie dan verwacht. Het verloop van geboorten en sterfte blijkt over het algemeen goed ingeschat te zijn. In voorgaande jaren is gebleken dat de factoren die de ontwikkeling en samenstelling van de bevolking bepalen snel kunnen veranderen. Deze veranderingen zijn soms van tevoren niet te

voorzien, zoals bijvoorbeeld het politieke beleid t.a.v. migratie. Daarmee moet men rekening houden bij het gebruik van de resultaten van de prognoses, vooral voor de verder in de toekomst gelegen jaren.

Dit rapport geeft een korte beschrijving van gebruikte veronderstellingen. Vervolgens zijn de resultaten beschreven en in tabelvorm en in grafieken bijgevoegd. Ook zijn de gevolgen voor beleidsterreinen beschreven.

2 De gebruikte veronderstellingen bij de bevolkingsprognose XVII

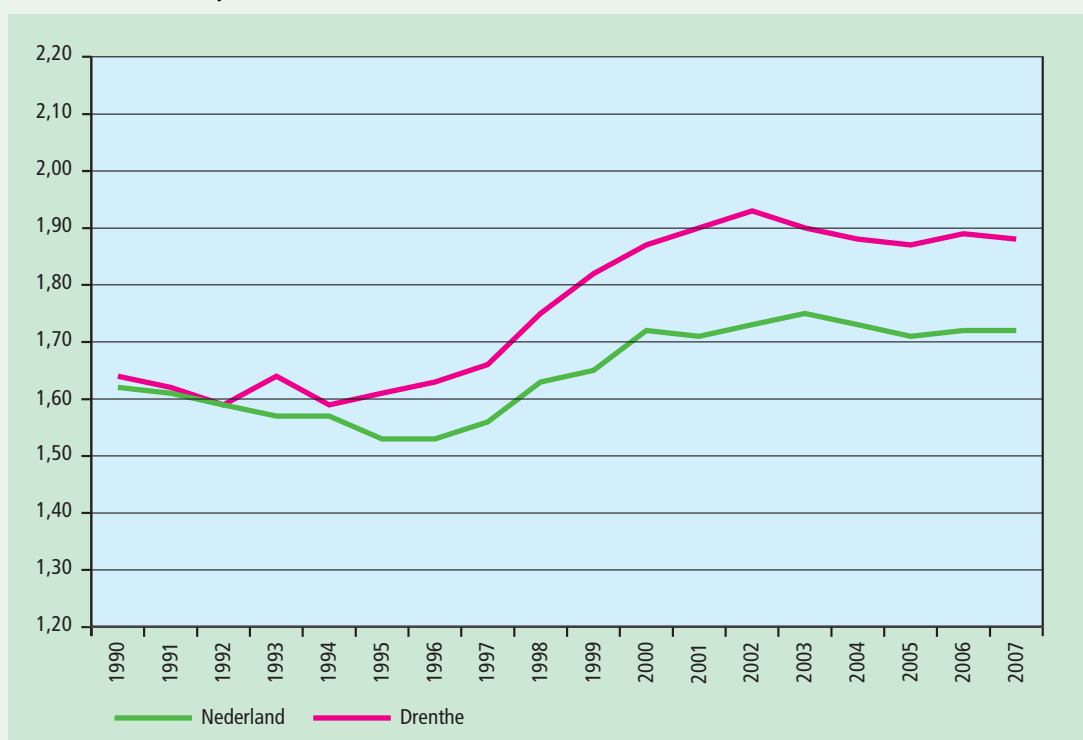
De ontwikkeling van de bevolking wordt bepaald door enerzijds de natuurlijke aanwas – het aantal geboorten minus het aantal sterfgevallen – en anderzijds de binnenlandse en buitenlandse migratiesaldi.

2.1 Geboorte

De cijfers van de afgelopen jaren wijzen op een afname van het aantal geboorten in Drenthe. In het jaar 2000 zijn in Drenthe ruim 5800 kinderen geboren. In 2008 ligt dit aantal ca. 1000 lager. Ondanks een toename van het gemiddeld kindertal is het aantal geboorten de laatste jaren gedaald. Oorzaak is de afname van het aantal vrouwen in de leeftijd waarop de meeste kinderen worden geboren. In de periode 1990-2008 is het gemiddeld kindertal in Drenthe gestegen van 1,64 naar 1,88 (zie grafiek 1). Per gemeente zijn er wel verschillen. Het gemiddeld kindertal is in 2007 het hoogst in de gemeente De Wolden (2,13) en met 1,73 het laagst in de gemeente Emmen. Het Nederlands cijfer ligt op 1,72. De Drentse gemeenten liggen al jaren boven het Nederlandse gemiddelde. De ontwikkeling zal echter leiden tot een afnemende bevolkingsomvang, omdat gemiddeld 2,1 kind per vrouw nodig is om de bevolking te vervangen.

Maatschappelijke ontwikkelingen die in het algemeen in Nederland op langere termijn worden waargenomen zullen evenzo voor Drenthe gelden. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld ook dat voor de korte termijn bepaalde zaken van invloed zijn op de wens naar kinderen, zoals op dat moment het vertrouwen in de economie, de mogelijkheden voor kinderopvang en de maatregelen van overheid en bedrijfsleven in dit verband. Wat de geboorte betreft wordt aangesloten op de CBS aanname dat het kindertal vanaf 2009 voor Nederland redelijk stabiel op een niveau van 1,75 kinderen per vrouw zal blijven. Voor Drenthe zal een niveau van 1,85 kinderen per vrouw worden gehandhaafd.

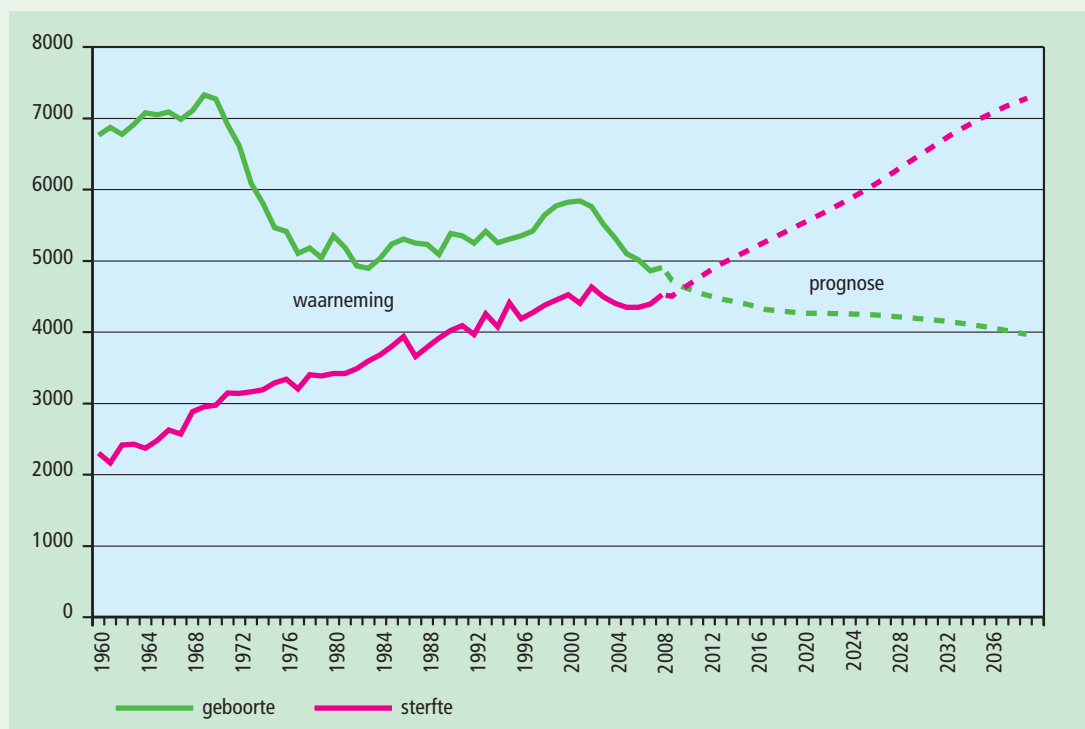
grafiek 1 Gemiddeld kindertal per vrouw

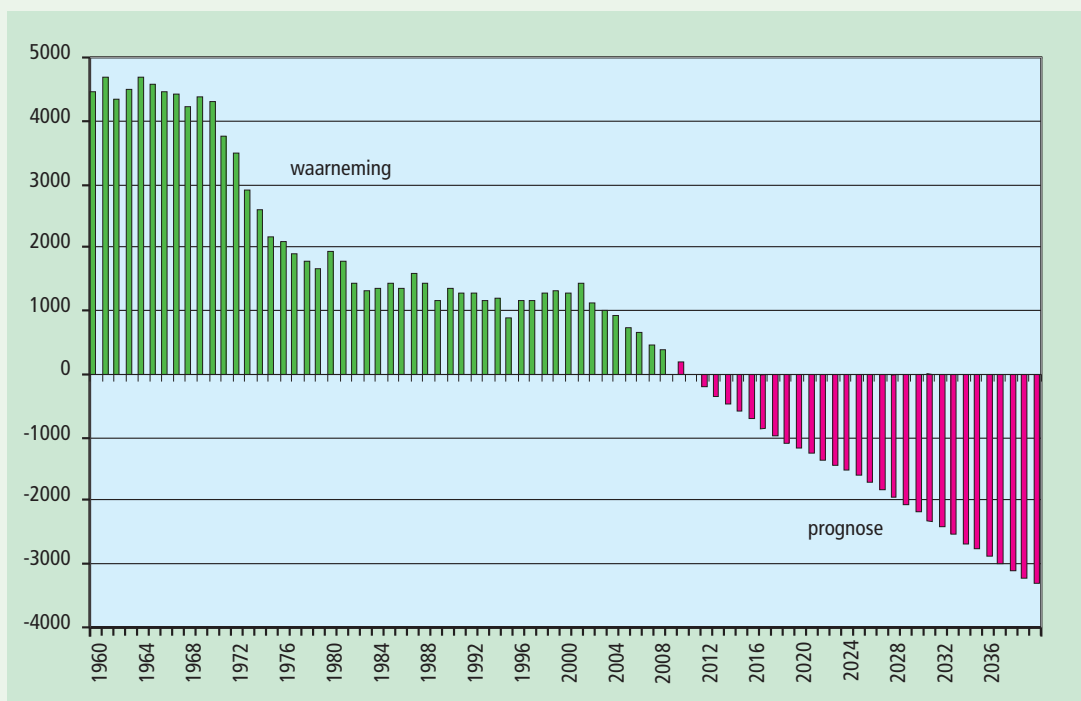
2.2 Sterfte

Sinds 1995 ligt het aantal sterfgevallen in Drenthe op een niveau van ongeveer 4500 personen per jaar. Verwacht wordt dat het aantal sterfgevallen door de vergrijzing zal toenemen. Drenthe is een van de meest vergrijsde provincies, waar het sterftecijfer het geboortecijfer binnen een aantal jaren zal overtreffen (zie grafiek 2). Het sterftecijfer zal stijgen ondanks de veronderstelling dat de gemiddelde levensverwachting de komende decennia verder zal toenemen. Mannen hebben in 2040 een levensverwachting van bijna 81 jaar. Op dit moment is dit iets meer dan 78 jaar. Voor vrouwen neemt de levensverwachting toe van 82,8 jaar nu tot 83,5 in 2040. De verschillen tussen mannen en vrouwen worden kleiner. Het totaal aantal sterfgevallen is vanaf 1960 bijna verdubbeld tot bijna 4400 in 2008. In 2010 zal de natuurlijke aanwas voor het eerst negatief zijn.

grafiek 2 Ontwikkeling geboorte en sterfte in Drenthe

grafiek 3 Natuurlijke aanwas in Drenthe vanaf 1960

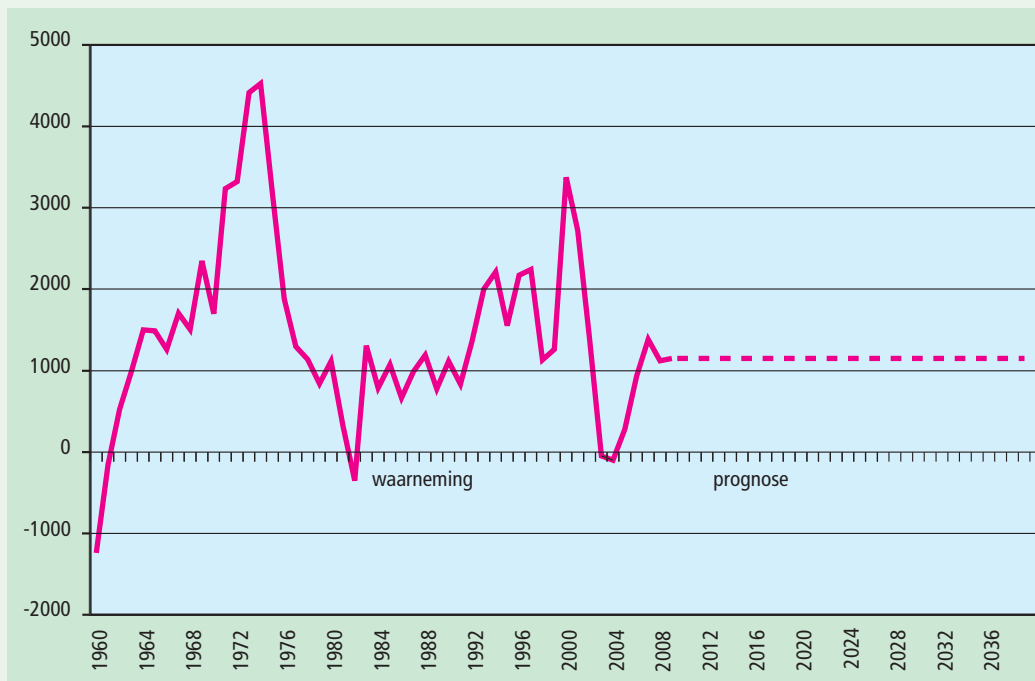

De natuurlijke groei – het aantal levendgeborenen min het aantal overledenen, ook wel het geboorteoverschot genoemd – zal elk jaar kleiner worden en uiteindelijk negatief zijn. Het aantal geboren per jaar blijft vrij constant, maar omdat er steeds meer ouderen zullen zijn, zal het aantal overledenen sterk stijgen.

2.3 Migratie

De bevolkingsgroei als gevolg van migratie vertoont in Drenthe, gezien vanaf 1960 een weinig constant beeld. Vooral de laatste jaren is door fluctuaties in de buitenlandse migratie een grillig beeld ontstaan. De aanname is dat het migratiesaldo in Drenthe in de periode 2009-2039 op een niveau van de afgelopen jaren van 1.150 zal blijven (zie grafiek 4 en tabel 1). Het aantal van 1.150 is het gewogen gemiddelde migratiesaldo van de periode 2000-2008.

Grafiek 4 Migratiesaldi in Drenthe

In tabel 1 staan de migratiecijfers voor de periode 2009-2039 zoals die gebruikt worden in het prognosemodel. De cijfers zijn gebaseerd op waargenomen migratiesaldi en beleid (o.a. woningbouw).

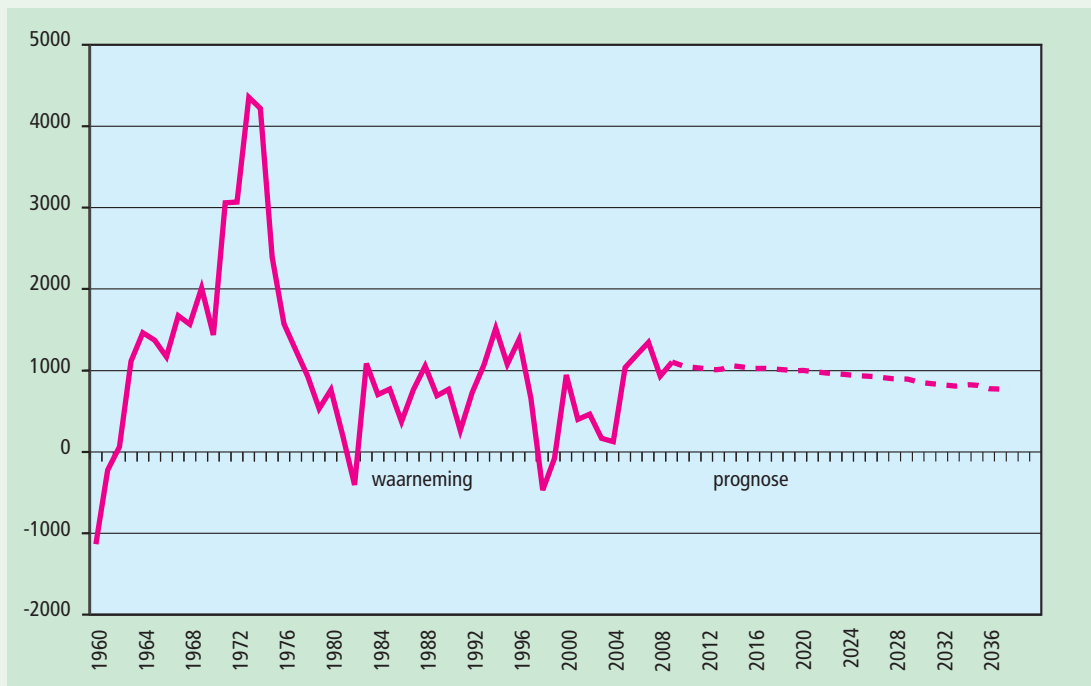
Tabel 1 Waargenomen en verwachte migratiesaldi, gemiddeld per jaar

Gemeente	Waargenomen						prognose
	1995-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008	2009-2039
Aa en Hunze	22	54	179	43	16	42	0
Assen	827	626	306	755	890	433	500
Borger-Odoorn	43	-16	-43	-56	-104	-17	-50
Coevorden	122	157	-21	-130	-99	-92	0
Emmen	187	291	-109	122	303	302	250
Hoogeveen	-30	12	110	41	-88	-63	70
Meppel	194	20	-34	458	364	457	250
Midden-Drenthe	157	35	263	221	24	-29	20
Noordenveld	-140	104	-188	-174	-219	-197	80
Tynaarlo	48	175	-239	-202	309	278	80
Westerveld	256	29	136	45	69	43	0
De Wolden	112	-20	-84	-190	-83	-39	-50
Drenthe	1.798	1.468	276	933	1.382	1.118	1.150

Het binnenlandse migratiesaldo heeft in de periode 1980 – 2008 twee keer een negatief saldo geboekt. In de jaren 1982 en in 1998/1999 vertrokken meer mensen uit Drenthe naar elders in Nederland dan er kwamen wonen (zie grafiek 5). Vanaf 2005 ligt het gemiddeld binnenlands migratiesaldo op ruim 1.100 personen per jaar. In de landelijke gemeenten m.u.v. Tynaarlo is het binnenlandse migratiesaldo sinds 2006 negatief. De gemeenten Assen, Emmen, Meppel en Tynaarlo nemen de laatste jaren het grootste deel van het migratiesaldo voor hun rekening. Waarbij Tynaarlo met de ontwikkeling van de woonwijk Ter Borch voorziet in de behoefte dicht bij de stad Groningen te wonen. Dit verklaard in belangrijke mate het positieve saldo in de afgelopen jaren.

In algemene zin is vast te stellen dat een positieve migratieontwikkeling samenhangt met een voorspoedige bouwproductie. In die zin blijven fluctuaties per gemeente sterk samenhangen met de ontwikkeling van nieuwe woongebieden. Bovendien liggen de gemeenten Noordenveld en Tynaarlo in het woningmarktgebied Regio Groningen-Assen en hebben daarbinnen de opgave te voorzien in de opvang van een deel van de regionale woningvraag.

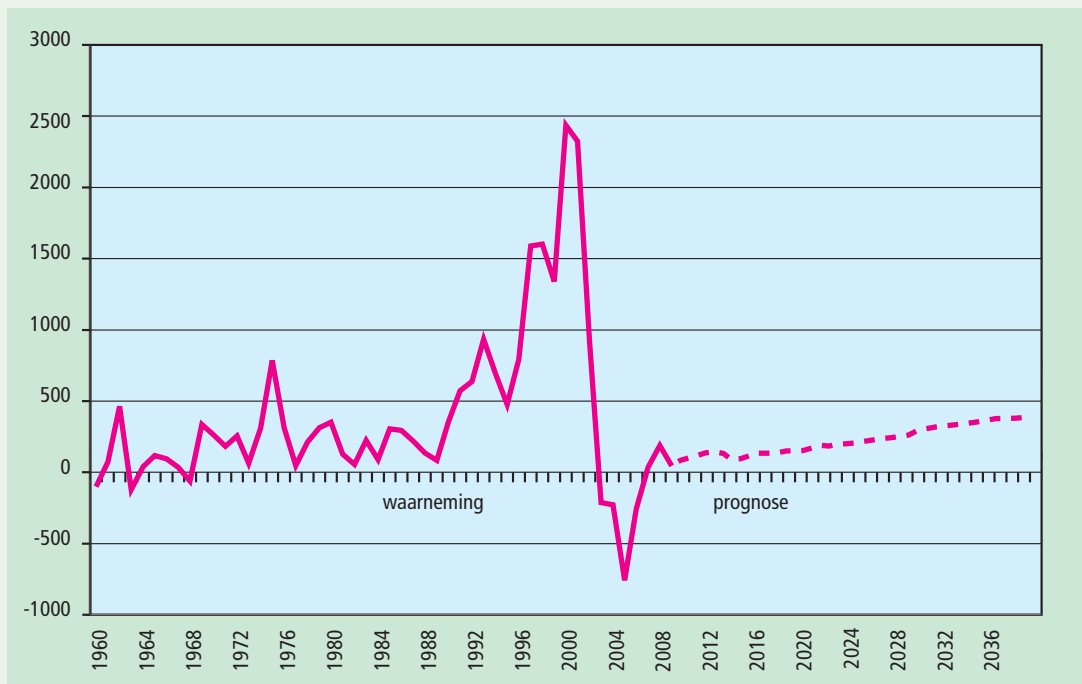
grafiek 5 Binnenlandse migratiesaldi in Drenthe, 1960-2039

Het beeld van de buitenlandse migratie vertoont vanaf 1990 grote fluctuaties (zie grafiek 6). De hoge positieve migratiesaldi van rond de eeuwwisseling hebben plaatsgemaakt voor negatieve saldi. De omslag hangt vooral samen met de aanscherping van het migratiebeleid. In de prognose wordt voor de komende jaren uitgegaan van licht oplopende buitenlandse migratiesaldi. Hierbij wordt uitgegaan van een toename van de immigratie uit (nieuwe) lidstaten van de Europese Unie

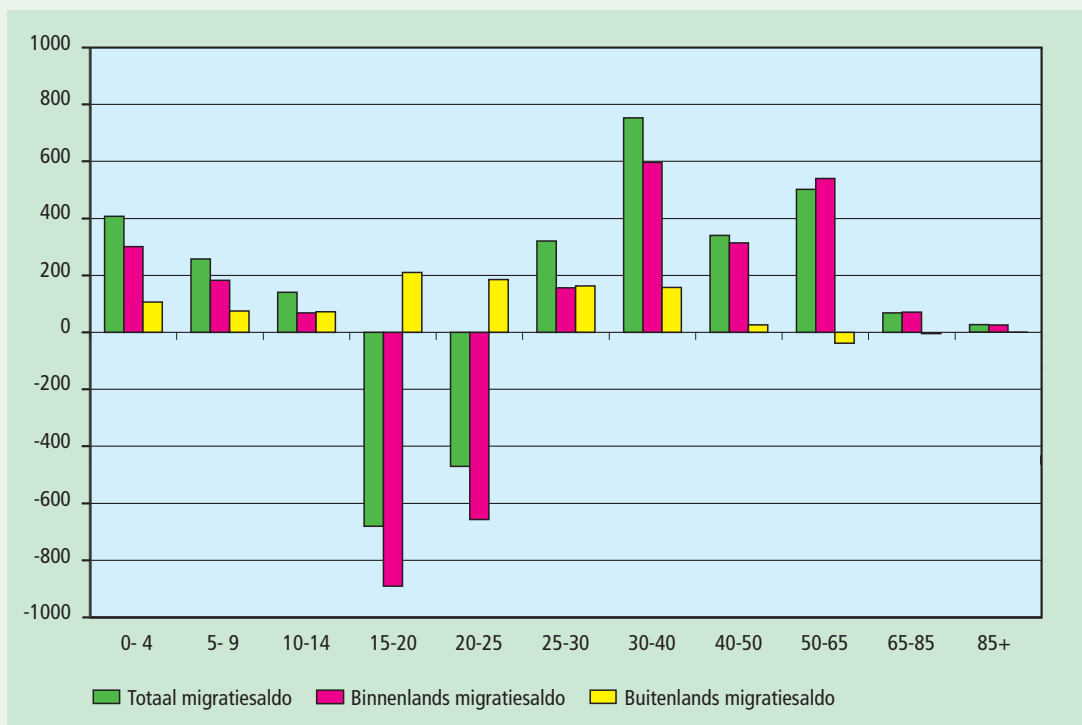

grafiek 6 Buitenlandse migratiesaldi in Drenthe, 1960-2039

2.3.1 Migratie naar leeftijd

grafiek 7 Migratiesaldo per leeftijdsgroep in Drenthe, gemiddeld per jaar in de periode 2000-2007

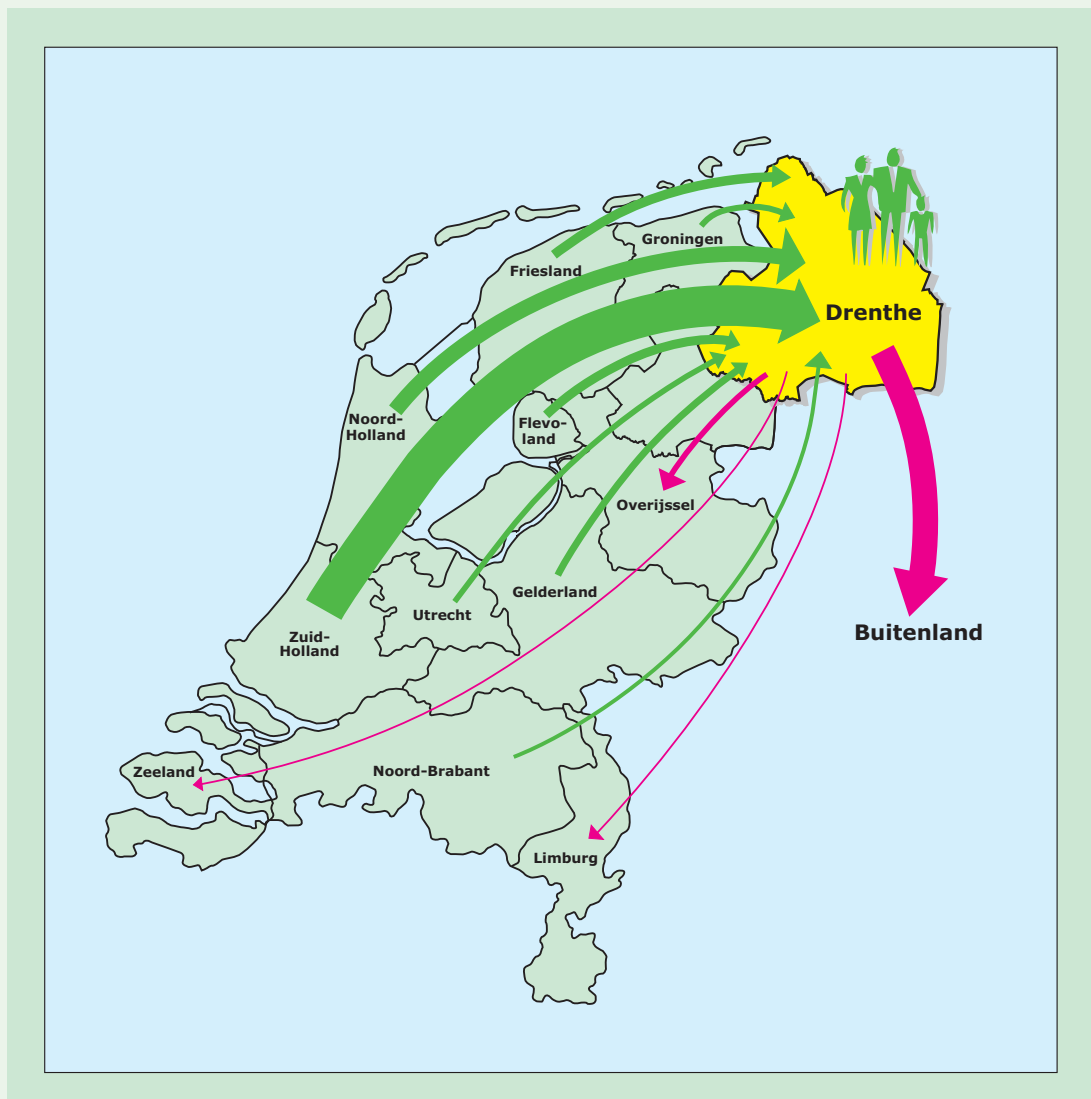
Een duidelijk beeld uit de afgelopen jaren is het vertrek van de jongeren (17-24 jaar) en een vestiging in de leeftijdsgroep van 25-49 jaar en de kinderen (zie grafiek 7). In de oudere leeftijdsgroepen blijkt de migratie wisselend te verlopen. In de groep 50-64 vindt binnenlandse vestiging plaats om woonredenen. Wordt men ouder dan is de vestiging in Drenthe gering. Bij de buitenlandse migratie gaat het de laatste jaren niet meer om grote aantallen. De leeftijdsverdeling bij de

buitenlandse migratie laat de grootste aantallen vestiging en vertrek zien bij de 15-39 jarigen en de kinderen. Vanaf 40 jaar is de buitenlandse migratie beperkt.

2.3.2 Migratie naar richting

In de periode 2005-2007 komen er meer mensen uit de randstadprovincies naar Drenthe dan er mensen naar deze provincies verhuizen. Naar het buitenland vertrokken meer mensen uit Drenthe dan er kwamen wonen.

Grafiek 8 Migratiesaldo naar richting, gemiddeld per jaar in de periode 2005-2007.

3 De resultaten van Bevolkingsprognose XVII

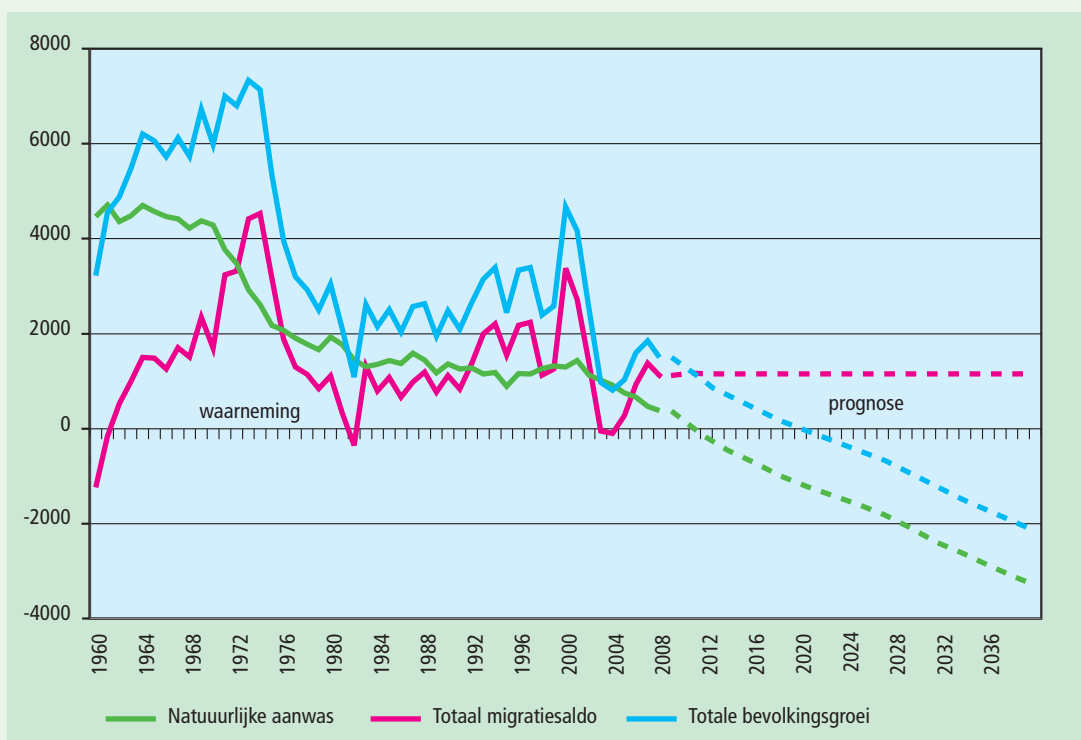
3.1 Resultaten voor Drenthe

In de periode 1980-2008 is de provincie Drenthe met ruim 71.000 inwoners gegroeid. Vooral in de periode 1990-2001 is er een sterke groei geweest door vooral toename van de buitenlandse migratie.

Vanaf 2002 is de toename aanzienlijk lager zowel als gevolg van afnemende, vooral buitenlandse, migratiesaldi als van geringere natuurlijke aanwas. Tot 2040 zal het aantal inwoners in de provincie Drenthe met ca. 15.500 inwoners dalen tot bijna 475.000 inwoners. Het totale sterfteoverschot is in de periode ruim 51.000. Het totale migratiesaldo zal in de periode 2009-2039 35.500 bedragen.

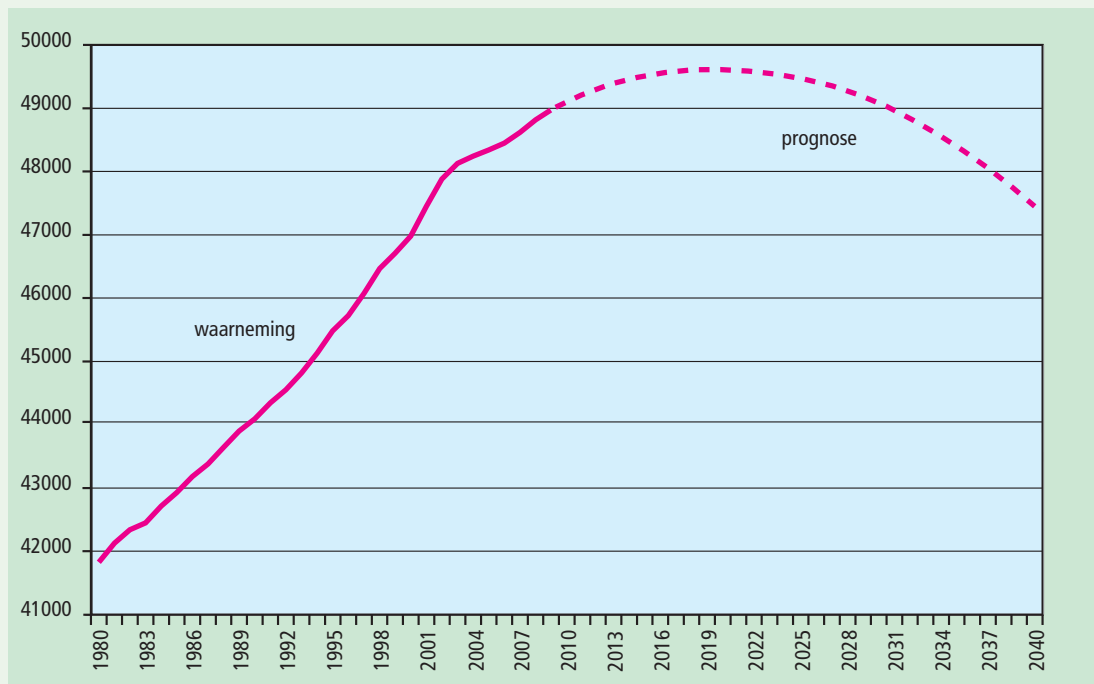
Grafiek 9 Bevolkingsgroei in Drenthe, 1960-2039

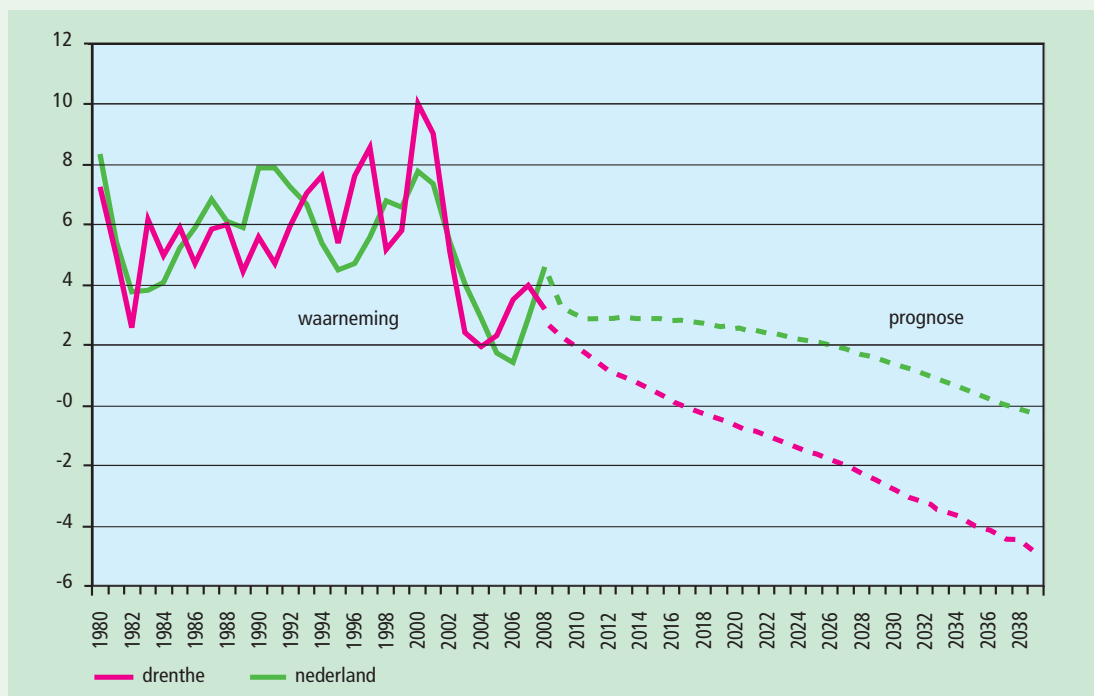
De vloeiende lijnen in grafiek 9 van de geprognosticeerde onderdelen weerspiegelen niet de jaarlijks sterk fluctuerende waarnemingen van migratie en minder sterk fluctuerende natuurlijke aanwas. In de prognose wordt veeleer een gemiddeld beeld gegeven van te verwachten ontwikkelingen. Het is wel duidelijk dat de verwachtingen over migratie met grote onzekerheidsmarges zijn omgeven. Dit is ook een van de redenen om de prognose regelmatig te actualiseren.

In grafiek 10 is te zien dat de provincie Drenthe omstreeks 2020 zijn maximale aantal inwoners zal bereiken. Het jaar 2020 is het omslagpunt. Het maximum zal nu ruim 496.000 inwoners zijn. Daarna zal het aantal inwoners afnemen tot ongeveer 475.000 in 2040. In Nederland wordt het omslagpunt in 2038 bereikt zijn. (zie grafiek 11)

grafiek 10 Aantal inwoners in Drenthe, 1980-2040

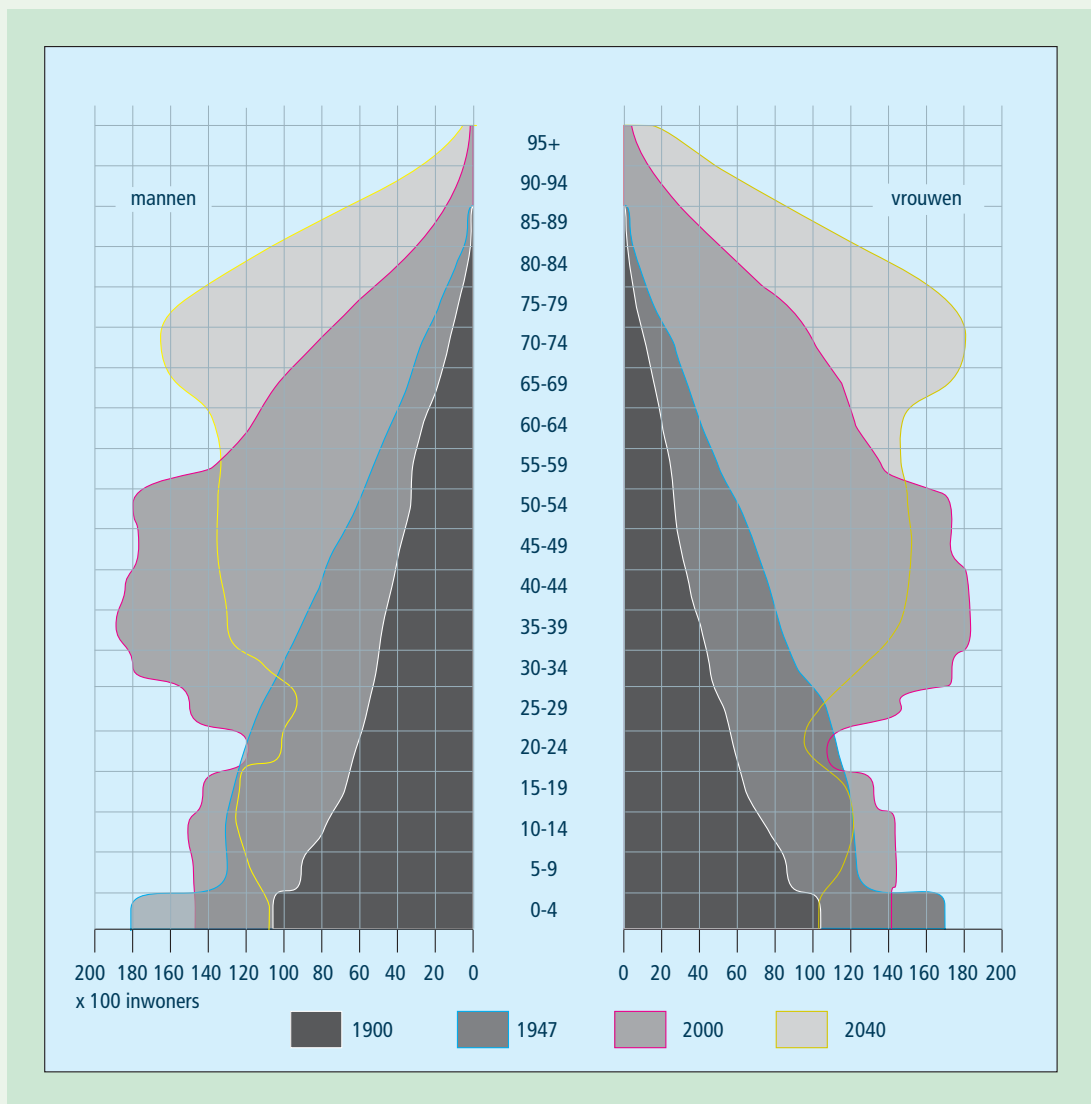
grafiek 11 Bevolkingsgroei per 1000 inwoners in Drenthe en Nederland in de periode 1980-2038

3.2 Verandering in de Drentse leeftijdssamenstelling

In onderstaande grafiek is de bevolkingspiramide van een viertal jaren weergegeven. Hierin is de omvang van de verschillende leeftijdsgroepen op verschillende momenten af te lezen.

grafiek 12 Bevolking naar geslacht en leeftijd in 1900, 1947, 2000 en 2040 in Drenthe
(x 100 inwoners).

In de bevolkingspiramide zijn de groei van de bevolking en de ontwikkelingen in de leeftijdsopbouw sinds 1900 af te lezen.

Wat de leeftijdssamenstelling betreft ondergaat de Drentse bevolking de komende decennia sterke veranderingen. Op een groot aantal beleidsterreinen zullen de effecten hiervan merkbaar zijn.

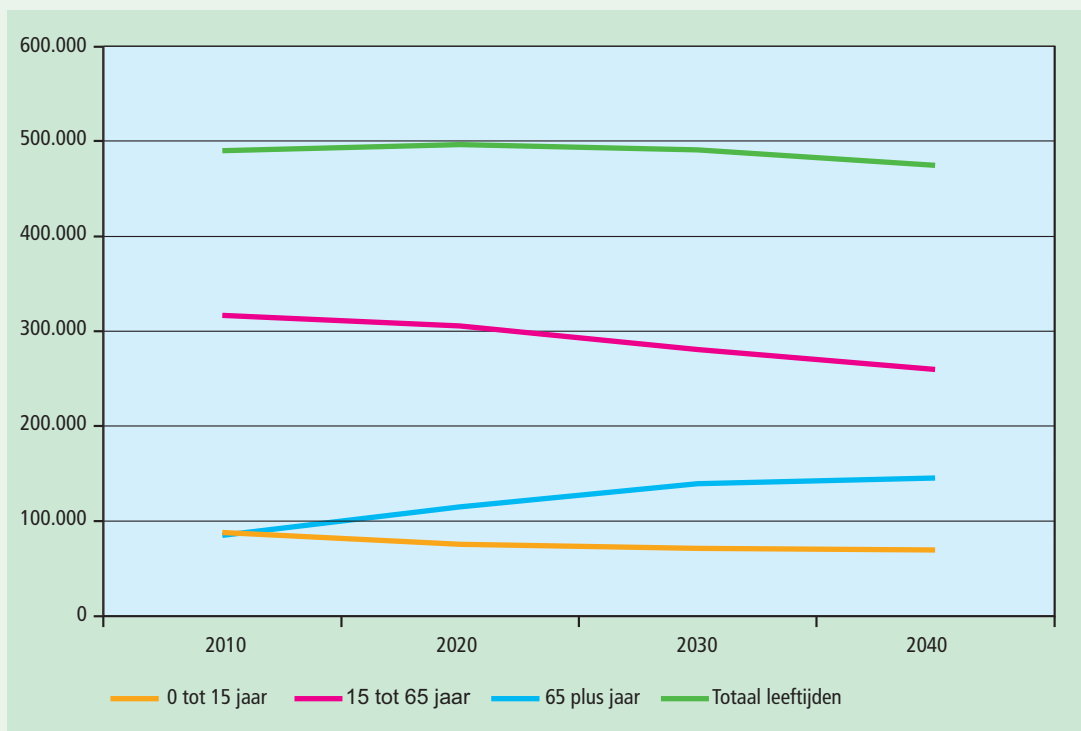
Vanaf 2020 zal de bevolking afnemen. Het aantal 65+-ers zal sterk toenemen. Opvallend is het grote aandeel 30 tot 50 jarigen in 2000. In het jaar 2030 is deze groep opnieuw oververtegenwoordigd, maar dan in de leeftijdsgroep van 60 tot 80 jaar. Opmerkelijk is wel de taille in de piramide bij de groep 20-24 jaar in 2000 en 2040. Dit is de leeftijdscategorie waarbij velen Drenthe verlaten om elders onderwijs te gaan volgen of te gaan werken.

grafiek 13 De leeftijdsopbouw van de Drentse bevolking, 2010-2040

Tabel 2 Leeftijdsopbouw van de Drentse bevolking, 1980-2040, in % van Drenthe totaal.

	1980	2009	2020	2030	2040
0 tot 15 jaar	24,0	17,9	15,2	14,5	14,6
Jonger dan 5 jaar	6,4	5,4	4,6	4,6	4,5
5 tot 10 jaar	8,3	6,3	5,1	4,9	4,9
10 tot 15 jaar	9,3	6,2	5,5	5,0	5,2
15 tot 65 jaar	64,5	64,7	61,6	57,2	54,7
15 tot 20 jaar	8,9	5,8	5,9	5,0	5,1
20 tot 25 jaar	7,5	4,7	4,8	4,4	4,3
25 tot 30 jaar	7,4	4,6	4,6	4,7	4,3
30 tot 35 jaar	8,0	5,2	5,3	5,4	5,1
35 tot 40 jaar	6,4	7,1	5,6	5,7	5,8
40 tot 45 jaar	5,7	7,8	5,6	5,8	6,0
45 tot 50 jaar	5,5	7,8	6,7	5,7	6,1
50 tot 55 jaar	5,2	7,5	7,6	5,7	6,1
55 tot 60 jaar	5,3	7,0	7,9	6,9	6,0
60 tot 65 jaar	4,4	7,1	7,5	7,9	6,0
65 plus jaar	11,6	17,4	23,2	28,3	30,7
65 tot 70 jaar	3,8	5,2	6,8	7,7	6,9
70 tot 75 jaar	3,1	4,3	6,3	6,8	7,2
75 tot 80 jaar	2,3	3,4	4,3	5,6	6,4
80 tot 85 jaar	1,4	2,4	2,9	4,5	4,9
85 tot 90 jaar	0,7	1,4	1,8	2,4	3,2
90 tot 95 jaar	0,2	0,5	0,8	1,0	1,6
95 jaar of ouder	0,0	0,1	0,3	0,3	0,5
Totaal leeftijden	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

De verandering in de omvang van de bevolking en de leeftijdsopbouw zijn voor vrijwel alle beleidsterreinen van belang. Daarbij kan gedacht worden aan de terreinen onderwijs, zorg, arbeidsmarkt, woningbouw en mobiliteit. Het aantal 0-19 jarigen zal in de periode 2009 tot 2040 met bijna 18.500 personen afnemen. In dezelfde periode zal het aantal 65-plussers met ruim 60.000 toenemen. De potentiële beroepsbevolking (15-65 jaar) zal afnemen met 18% tot ongeveer 260.000 personen.

Per 1 januari 2009 was bijna 17,5% van de Drentse bevolking 65 jaar of ouder. Rond 2040 zal dit aandeel meer dan 30% zijn. Het Nederlandse cijfer zal daar iets onder liggen met ca. 26%. De gemiddelde leeftijd van de bevolking zal oplopen van 41 jaar in 2009 tot rond de 47 jaar in 2040. Daarna zal de gemiddelde leeftijd waarschijnlijk dalen.

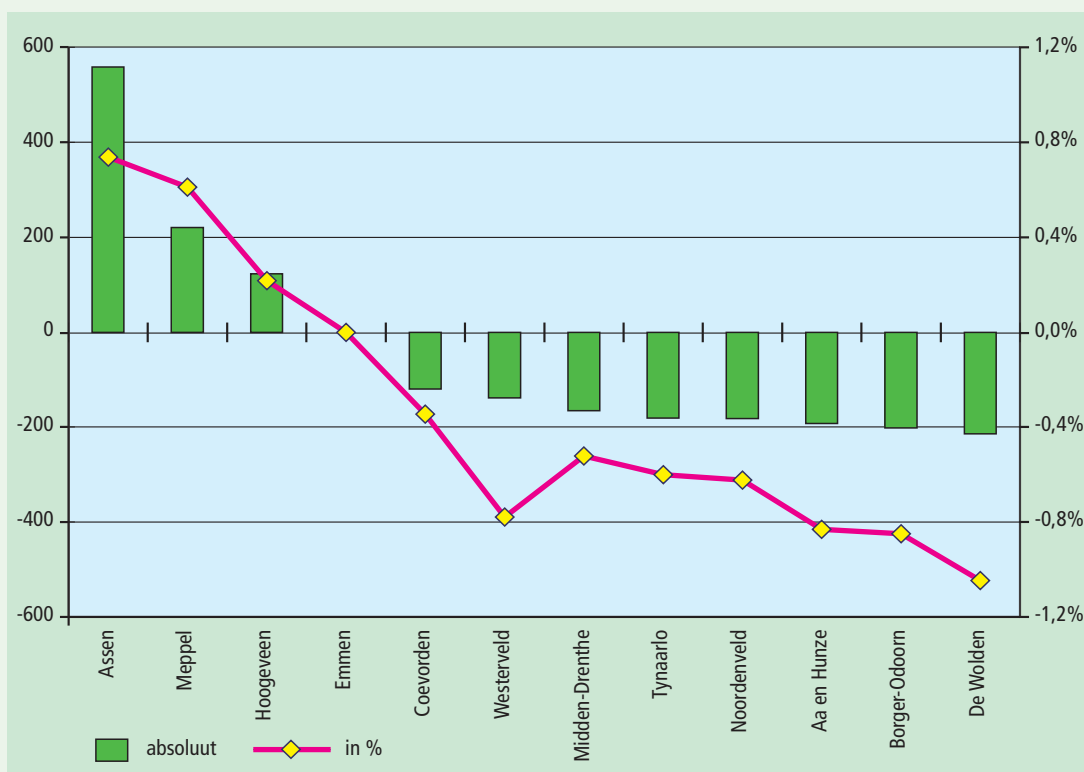
Uit evaluatie van de vorige prognoses is gebleken dat de resultaten voor de provincie als geheel redelijk goed zijn ingeschat; voor de gemeenten zijn de verschillen tussen verwachting en feitelijk waargenomen inwonertal en aantal huishoudens groter. Dit komt door een ander verloop van de migratie dan verwacht. Het verloop van geboorten en sterfte blijkt over het algemeen goed ingeschat te zijn. In voorgaande jaren is gebleken dat de factoren die de ontwikkeling en samenstelling van de bevolking bepalen snel kunnen veranderen. Deze veranderingen zijn soms van tevoren niet te voorzien, zoals bijvoorbeeld het politieke beleid t.a.v. migratie. Daarmee moet men rekening houden bij het gebruik van de resultaten van de prognoses, vooral voor de verder in de toekomst gelegen jaren.

3.3 Toename bevolking per gemeente

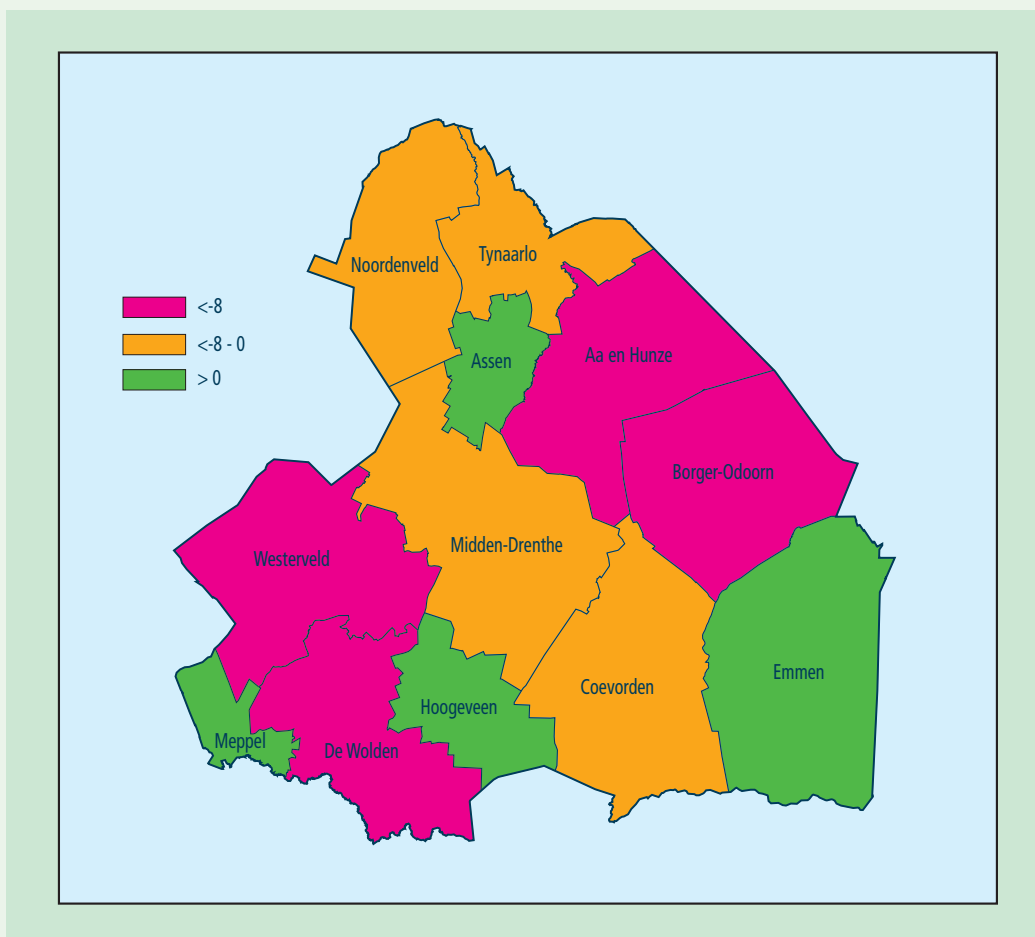
Grafiek 14 en 15 laten de ontwikkeling van het aantal inwoners per gemeente zien. Stedelijke gemeenten zullen zowel absoluut als relatief het sterkst groeien. De 8 landelijke gemeenten zullen een bevolkingsdaling kennen, vooral door een sterfteoverschot. De gemeente Assen zal tot 2040 met ongeveer 16.500 inwoners groeien. De gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn en De Wolden zullen met ruim 6.000 inwoners dalen.

Tot de stedelijke gemeenten worden de gemeenten Emmen, Assen, Hoogeveen en Meppel gerekend. De gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden, Midden-Drenthe, Noordenveld, Tynaarlo, Westerveld en De Wolden behoren tot de landelijke gemeenten. Daarbij geldt dat de kernen Coevorden, Roden en Beilen in het ruimtelijk beleid van de provincie Drenthe naar verhouding meer mogen hebben vanwege de subregionale functie die zij vervullen.

grafiek 14 Ontwikkeling bevolking Drentse gemeenten, absoluut en in %, gemiddeld per jaar in de periode 2009-2039.

grafiek 15 Toename van het aantal inwoners per 1.000 van de gemiddelde bevolking in de periode 2010-2039

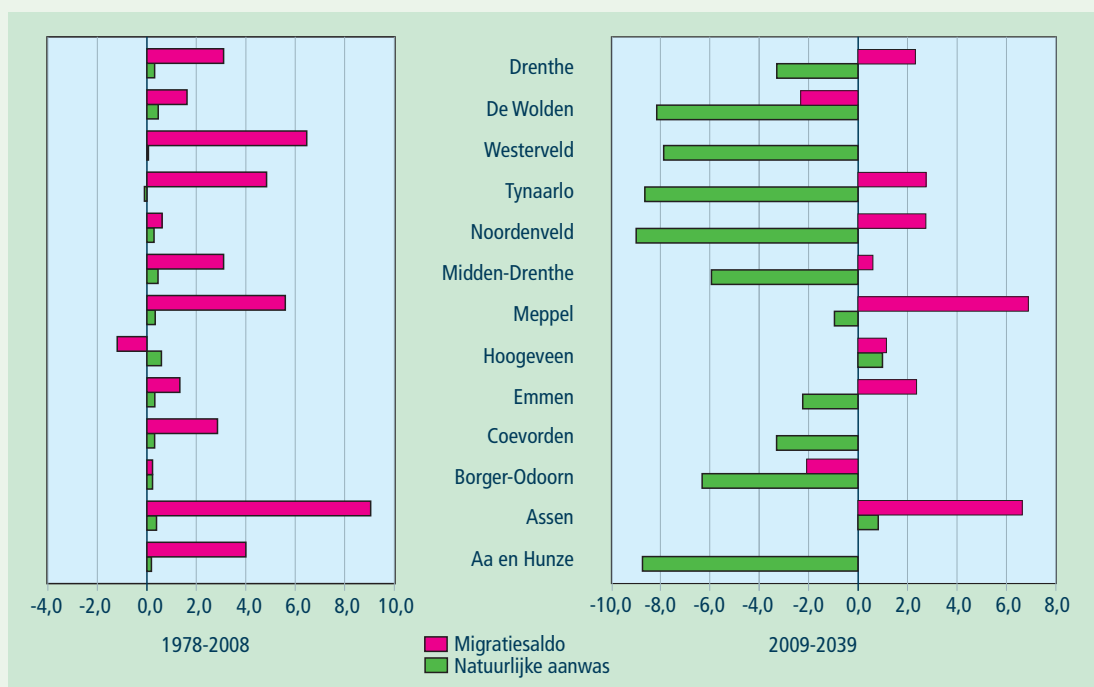
tabel 3 Prognose inwonertallen per 1 januari (afgerond op 100-tallen)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040
Aa en Hunze	25.600	25.000	24.300	23.300	22.200	21.000	19.600
Assen	67.000	70.500	73.600	76.400	79.100	81.500	83.500
Borger-Odoorn	26.100	25.600	24.900	24.000	22.900	21.500	19.900
Coevorden	35.900	35.700	35.300	34.800	34.100	33.200	32.200
Emmen	109.800	110.600	111.200	111.600	111.500	110.900	109.500
Hoogeveen	54.800	55.900	56.800	57.500	58.000	58.300	58.400
Meppel	32.500	34.000	35.300	36.400	37.500	38.300	39.000
Midden-Drenthe	33.600	33.400	32.800	32.100	31.100	29.800	28.500
Noordenveld	31.100	30.900	30.300	29.500	28.400	27.000	25.400
Tynaarlo	32.100	31.800	31.300	30.600	29.500	28.200	26.500
Westerveld	19.300	19.000	18.600	18.000	17.200	16.200	15.000
De Wolden	23.400	22.700	21.700	20.600	19.400	18.100	16.800
Drenthe	491.000	495.200	496.200	494.700	490.800	484.000	474.500

Toename aantal inwoners in Drenthe, gemiddeld per jaar

	2010-2019	2020-2029	2030-2039
Absoluut	520	-540	-1.630
in %	0,1	-0,1	-0,3

grafiek16 Natuurlijke aanwas en migratiesaldi per 1.000 van de gemiddelde bevolking in de periode 1978-2008 (links) en 2009-2039, gemiddeld per jaar.

Een toe- of afname van het inwonertal is het gevolg van de huidige leeftijdsopbouw en van de veronderstellingen over de toekomstige ontwikkelingen. De groei wordt bepaald door de omvang van het geboorteooverschot en door de omvang van de verwachte migratiesaldi. Er blijkt bijvoorbeeld eerst nog een vrij hoog positief geboorteooverschot in Assen en Hoogeveen. Een negatief geboorteooverschot zal na 2010 in bijna alle gemeenten voorkomen. Verwachte positieve migratiesaldi met een positief geboorteooverschot maken dat de inwonertallen nog (duidelijk) toenemen, zie grafiek 16.

4 Huishoudensontwikkeling

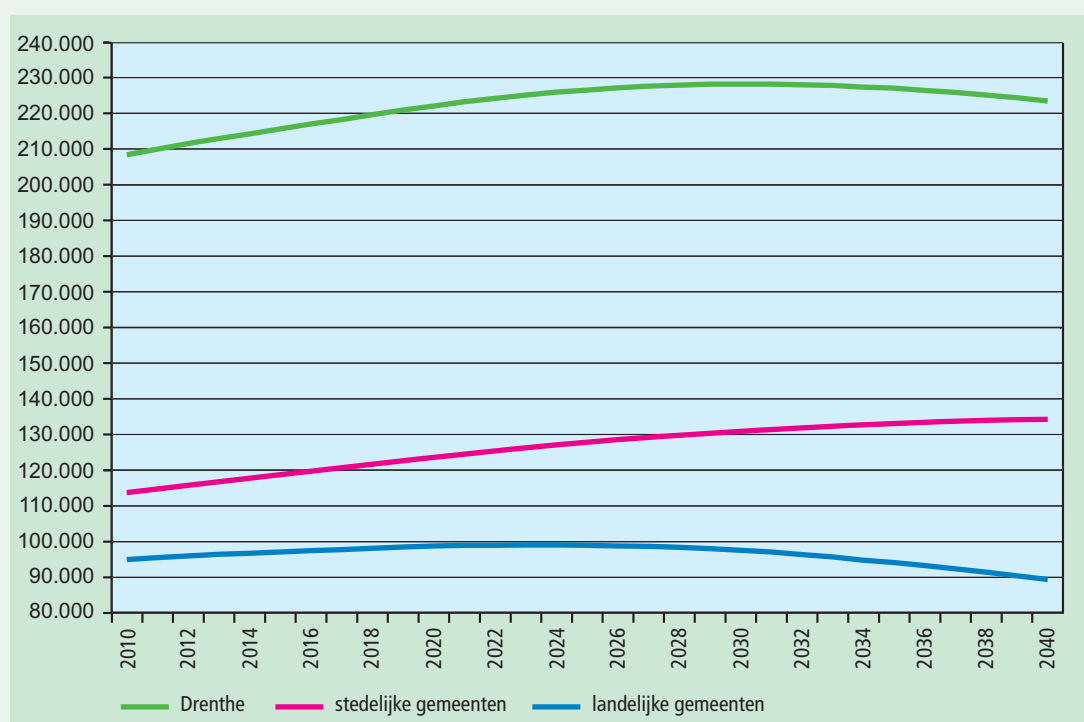
Naast de omvang en de samenstelling naar leeftijd van de Drentse bevolking zullen ook de nodige veranderingen in het aantal en de samenstelling van huishoudens plaatsvinden. De komende decennia groeit het aantal huishoudens met 15.000 huishoudens van 208.600 in 2010 tot 223.600 in 2040. Hierbij is de groei in de periode 2010-2019 met 13.700 aanzienlijk groter dan de groei in de periode 2020-2029 (zie tabel 4). In het volgende decennium is er sprake van een daling van het aantal huishoudens. In 2030 zal het aantal huishoudens in Drenthe ongeveer 228.500 bedragen. Daarna zal het aantal huishoudens dalen tot 223.600 in 2040. Het aantal huishoudens groeit in de periode 2010-2039 met 7,2%. De Drentse bevolking daalt in dezelfde periode met 3,4%. Deze sterkere toename van het aantal huishoudens hangt samen met de vergrijzing en vooral met de steeds verdergaande individualisering. Met name het aantal alleenstaanden groeit sterk.

In de 4 stedelijke gemeenten zal de groei van het aantal huishoudens aanzienlijk groter zijn dan in de 8 landelijke gemeenten (zie grafiek 17). Bij de laatste groep is er in de periode 2020-2029 sprake van een daling met 1.200 huishoudens en in de periode 2030-2039 een daling van 8.100 huishoudens.

tabel 4 Prognose van de huishoudensontwikkeling in Drenthe in de periode 2010-2040

	aantal huishoudens		toename huishoudens			indices toename huishoudens		
	2010	2040	2010-2019	2020-2029	2030-2039	2010-2019 2010=100	2020-2029 2020=100	2030-2039 2030=100
Drenthe	208.600	223.600	13.700	6.100	-4.700	106,6	102,7	97,9
stedelijke gem.	113.700	134.300	9.900	7.300	3.400	108,7	105,9	102,6
landelijke gem.	94.900	89.300	3.800	-1.200	-8.100	104,0	98,8	91,7

grafiek 17 Ontwikkeling huishoudens in de periode 2010-2040

4.1 Huishoudens naar type

Tabel 5 Huishoudensontwikkeling naar type huishouden in Drenthe in de periode 2010-2040

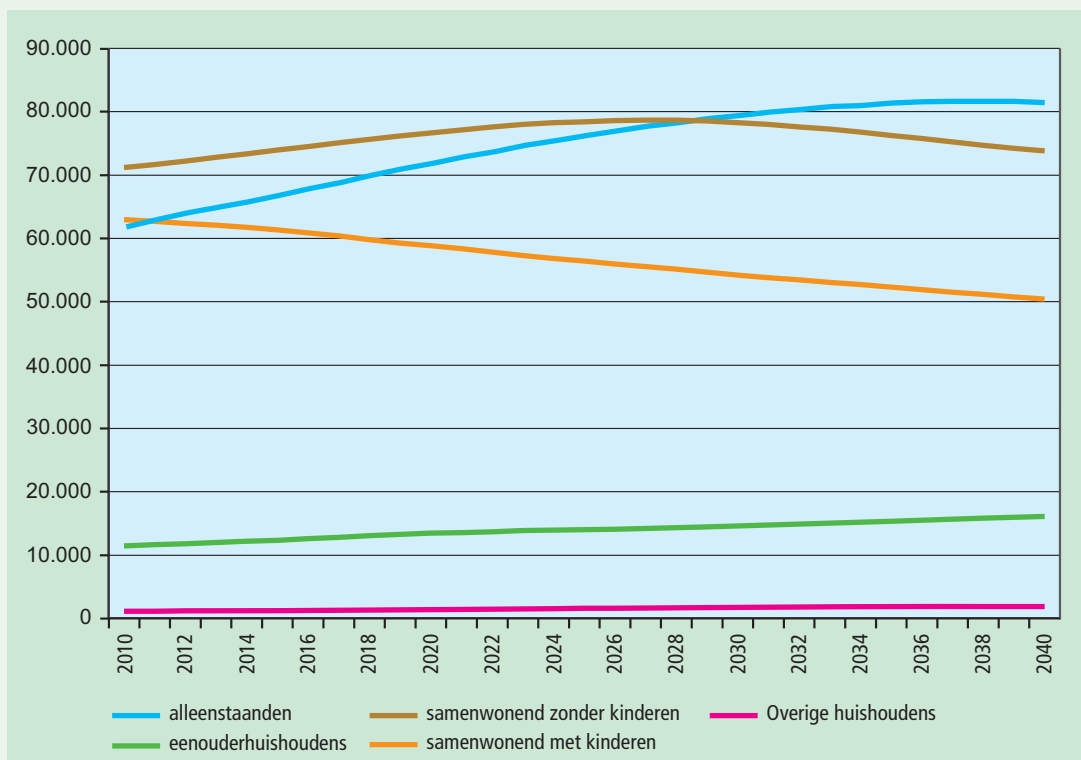
	aantal huishoudens		toename huishoudens			indices toename huishoudens		
	2010	2040	2010-2019	2020-2029	2030-2039	2010-2019 2010=100	2020-2029 2020=100	2030-2039 2030=100
Drenthe								
-alleenstaanden	61.800	81.400	10.100	7.600	2.000	116,3	110,5	102,5
-samenwonenden	134.200	124.200	1.400	-3.000	-8.300	101,0	97,8	93,7
• zonder kind(eren)	71.200	73.800	5.500	1.600	-4.500	107,0	100,5	94,3
• met kind(eren)	63.000	50.400	-4.100	-4.600	-3.800	93,5	92,2	93,0
- eenouderhuishoudens	11.500	16.100	2.000	1.200	1.500	117,2	100,5	110,0
- overige huishoudens	1.100	1.900	300	400	100	123,6	128,7	107,3
stedelijke gemeenten								
-alleenstaanden	36.600	51.000	6.300	4.900	3.200	117,2	111,5	106,6
-samenwonenden	69.700	73.000	3.000	1.400	-1.000	104,2	101,9	98,7
• zonder kind(eren)	36.200	41.200	3.200	2.200	-400	108,0	102,1	99,1
• met kind(eren)	33.500	31.800	-200	-800	-600	99,3	97,5	98,2
- eenouderhuishoudens	6.900	9.800	800	1.000	1.100	111,1	108,6	113,2
- overige huishoudens	400	400	0	0	0	80,9	114,5	97,7
landelijke gemeenten								
-alleenstaanden	25.200	30.400	3.800	2.600	-1.200	115,1	109,0	96,2
-samenwonenden	64.500	51.200	-1.600	-4.400	-7.300	97,5	93,1	87,4
• zonder kind(eren)	35.000	32.600	2.300	-600	-4.100	106,1	105,6	88,8
• met kind(eren)	29.500	18.600	-3.900	-3.800	-3.200	86,8	85,3	85,2
- eenouderhuishoudens	4.600	6.300	1.200	200	300	126,6	112,7	105,4
- overige huishoudens	700	1.500	300	300	100	149,1	133,3	110,0

In de tabel zijn de cijfers afgerond op 100-tallen. Hierdoor kunnen geringe afwijkingen voorkomen.

Het aantal alleenstaande huishoudens zal in Drenthe met ruim 32% sterk toenemen. In de stedelijke gemeenten ligt dit percentage op bijna 40. In de landelijke gemeenten ligt de toename op ca. 20%. In tabel 5 zien we ook dat het aantal paren (al dan niet gehuwd) gaat teruglopen met 10.000 tot 124.200 in 2040. Opvallend is dat het aantal samenwonenden zonder kinderen eerst nog toeneemt, terwijl het aantal samenwonenden met kinderen duidelijk afneemt. Ook dit hangt grotendeels samen met de vergrijzing en de hier mee samenhangende groei van het aantal huishoudens waarvan de kinderen het huis hebben verlaten. De categorie samenwonenden blijft wel de grootste huishoudenscategorie. In 2040 behoort nog ruim 55% van de huishoudens tot deze categorie. In 2010 is dat bijna 65%.

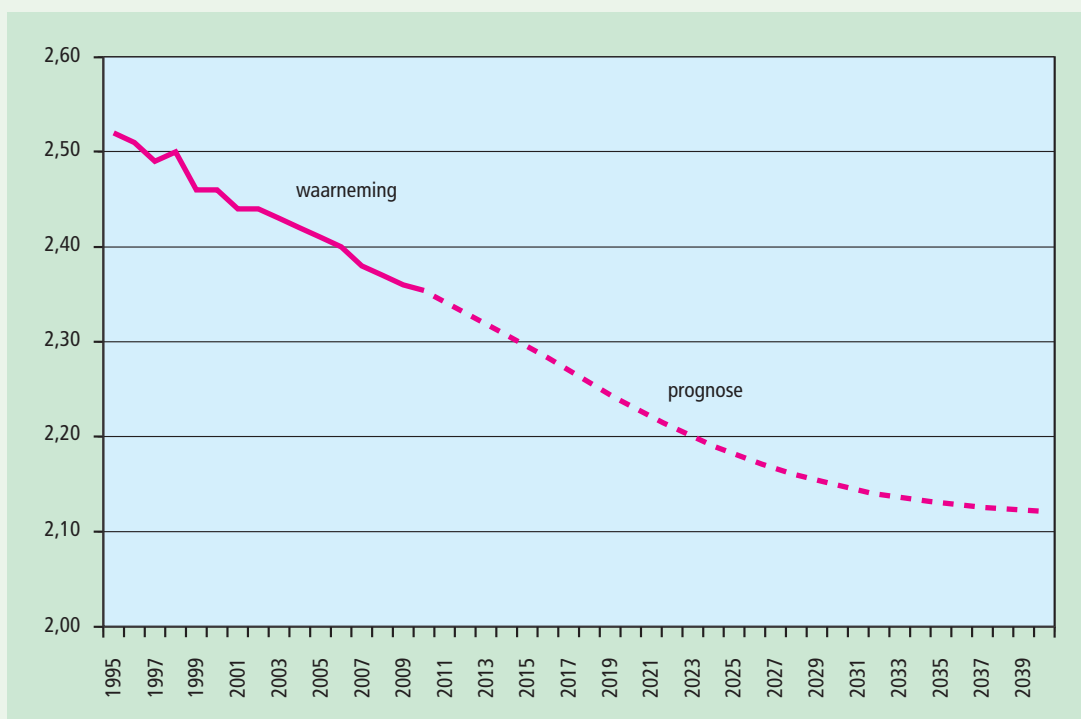
Ondanks bescheiden aantallen groeien het aantal eenouderhuishoudens en het aantal overige huishoudens de komende tijd nog behoorlijk. In Drenthe zal het aantal eenouderhuishoudens, waartoe voornamelijk huishoudens worden gerekend die bestaan uit één ouder (merendeels vrouwen) met één of meer thuiswonende kinderen, toenemen met 4.600 tot 16.100 huishoudens. In 2040 behoort dan 7,2% van het aantal huishoudens tot een eenoudergezin. Het aantal overige huishoudens zal tot 2040 met ruim 70% toenemen. Tot deze zogenoemde 'overige' huishoudens behoren personen die geen partner-relatie of ouder-kindrelatie hebben, maar die wel een gezamenlijk huishouden voeren. Voorbeelden hiervan zijn studenten die samen een huishouding vormen of broers of zussen die samen in een huis wonen. Ondanks de relatief sterke groei blijft het aandeel beperkt.

grafiek 18 Aantal huishoudens naar type in Drenthe, 2010-2040

Doordat de groei van het aantal huishoudens zich vooral voordoet bij de eenpersoonshuishoudens is in grafiek 19 is te zien dat de gemiddelde huishoudengrootte de komende decennia verder afneemt. In 2000 telt een Drents huishouden nog bijna 2,5 personen, in 2040 is de gemiddelde huishoudengrootte teruggelopen tot net boven de 2,1. Voor Nederland als geheel liggen deze cijfers op 2,3 in 2000 en op iets onder 2,1 in 2040.

grafiek 19 Gemiddelde huishoudengrootte in Drenthe, 1995-2040

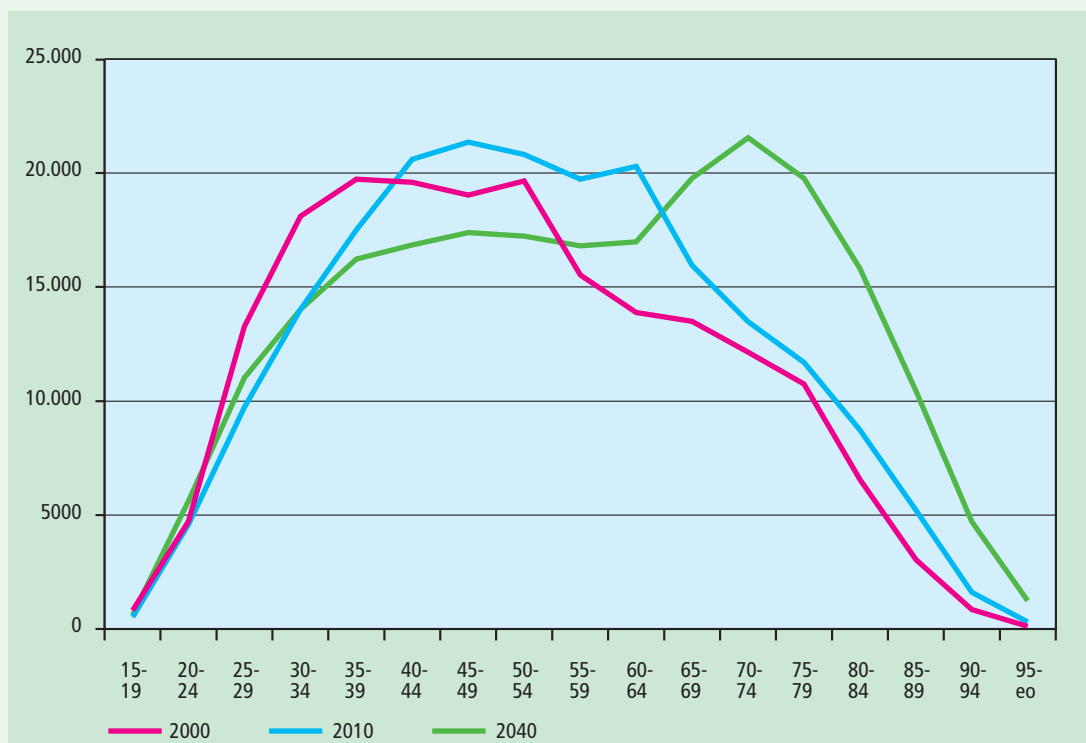

4.2 Huishoudens naar leeftijd

Verdelen we de huishoudens naar leeftijd (van het hoofd van het huishouden), dan zien we dat bij de ouderen een sterke toename van het aantal huishoudens. Er is vooral een toename van het aantal eenpersoonshuishoudens waar te nemen. In de leeftijdsgroepen tot 65 jaar is een afname van het aantal huishoudens waar te nemen.

grafiek 20 Huishoudens naar leeftijd in Drenthe in 2000, 2010 en 2040

5 Bandbreedtes

In het prognosemodel zijn verwachte migratiesaldi gehanteerd op basis van provinciaal beleid (zie hoofdstuk 2). Omdat het migratiesaldo lastig te voorspellen is verdient het de voorkeur om met een bandbreedte te werken. Daarom is in deze prognose voor alle gemeenten een scenario met migratiesaldo nul ‘gedraaid’.

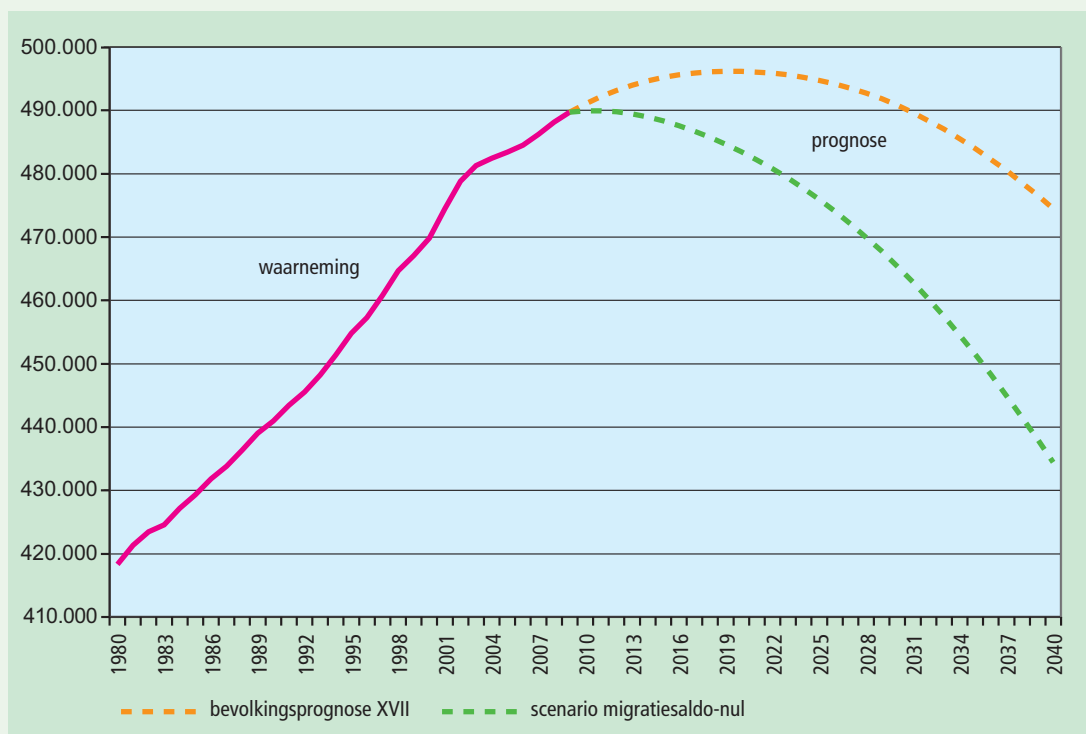
5.1 Vergelijking prognose met migratiesaldo nul

In het migratiesaldo-nul scenario wordt er van uitgegaan dat zich evenveel personen in een gemeente vestigen als dat er vertrekken. De in het prognosemodel gehanteerde migratiesaldi van bevolkingsprognose XVII en van het migratiesaldo-nul scenario zijn in tabel 6 weergegeven. In de grafieken 21a, 21b, en 21c zijn de resultaten van beide scenario’s voor Drenthe, de stedelijke en de landelijke gemeenten te zien.

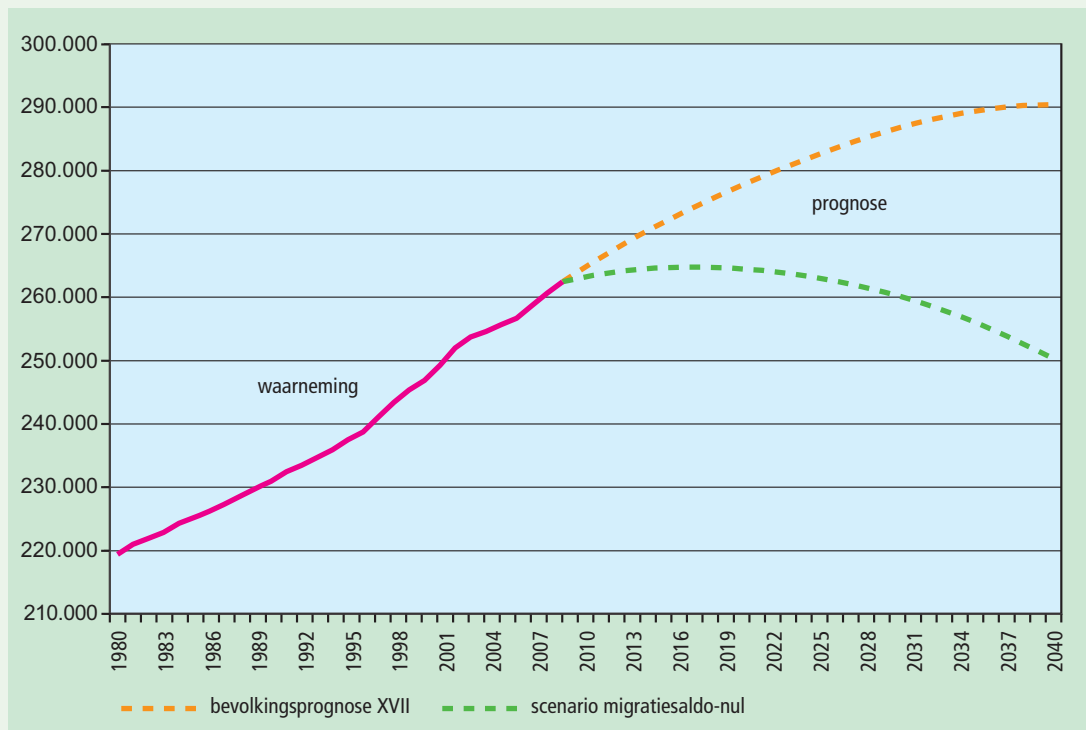
Tabel 6 Verwachte migratiesaldi gemiddeld per jaar per gemeente

Gemeente	prognose XVII	Migratiesaldo-nulscenario
Aa en Hunze	0	0
Assen	500	0
Borger-Odoorn	-50	0
Coevorden	0	0
Emmen	250	0
Hoogeveen	70	0
Meppel	250	0
Midden-Drenthe	20	0
Noordenveld	80	0
Tynaarlo	80	0
Westerveld	0	0
De Wolden	-50	0
Drenthe	1.150	0
Stedelijke gemeenten	1.070	0
Landelijke gemeenten	80	0

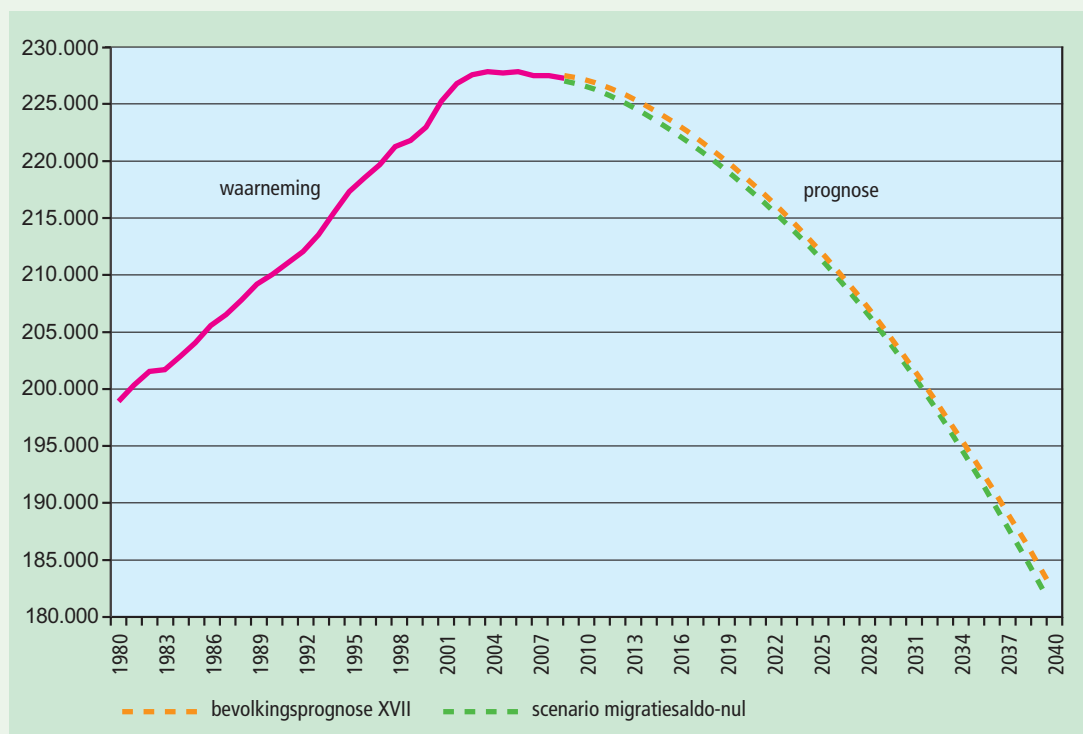
grafiek 21a Aantal inwoners in Drenthe, 1980-2040

grafiek 21b Aantal inwoners in de stedelijke gemeenten(4) in Drenthe, 1980-2040

grafiek 21c Aantal inwoners in de landelijke gemeenten (8) in Drenthe, 1980-2040

5.2 Regiovisiegebied Groningen – Assen, deel Drenthe

In de voorgaande hoofdstukken is steeds gekeken naar de Drentse gemeente als één geheel zonder invloed van aangrenzende gebieden. Zo ligt Meppel duidelijk in het invloedsgebied Zwolle - Steenwijk en uit de vestigingsgegevens blijkt duidelijk dat Meppel een regionale functie heeft. Een duidelijk voorbeeld waar woningmarkt ontwikkelingen de provinciegrens overstijgen is de regio Groningen – Assen. Daar hebben beide provincies en de 12 gemeenten afspraken gemaakt over de woningbouwprogrammering voor de periode 2007 – 2019. Uitvoering van deze ‘taakstellende’ afspraken zal tot een andere bevolkingsontwikkeling leiden dan wanneer de Noord Drentse gemeenten niet of beperkt zullen bouwen. Daarom is in deze prognose voor de drie Noord-Drentse gemeenten die deel uitmaken van het regiovisiegebied Groningen-Assen een viertal scenario’s ‘gedraaid’.

In onderstaande tabellen en grafieken is de ontwikkeling van het aantal inwoners en huishoudens in de gemeenten Assen, Noordenveld en Tynaarlo volgens onderstaande scenario’s te zien.

- Woningbouwafspraken in de regio Groningen – Assen (januari 2008)
- Prognose XVII (migratiesaldo +80 voor Noordenveld en Tynaarlo en +500 voor Assen)
- Migratiesaldo = 0
- Trend (o.b.v. ontwikkeling in de periode 2000-2008)

Migratiesaldi in de 4 scenario’s

Scenario	Migratiesaldo gemiddeld per jaar, '10-'19		
	Assen	Noordenveld	Tynaarlo
Woningbouw-afspraken GrAs	750	135	280
Prognose XVII	500	80	80
Migratiesaldo = 0	0	0	0
Trend	630	-70	120

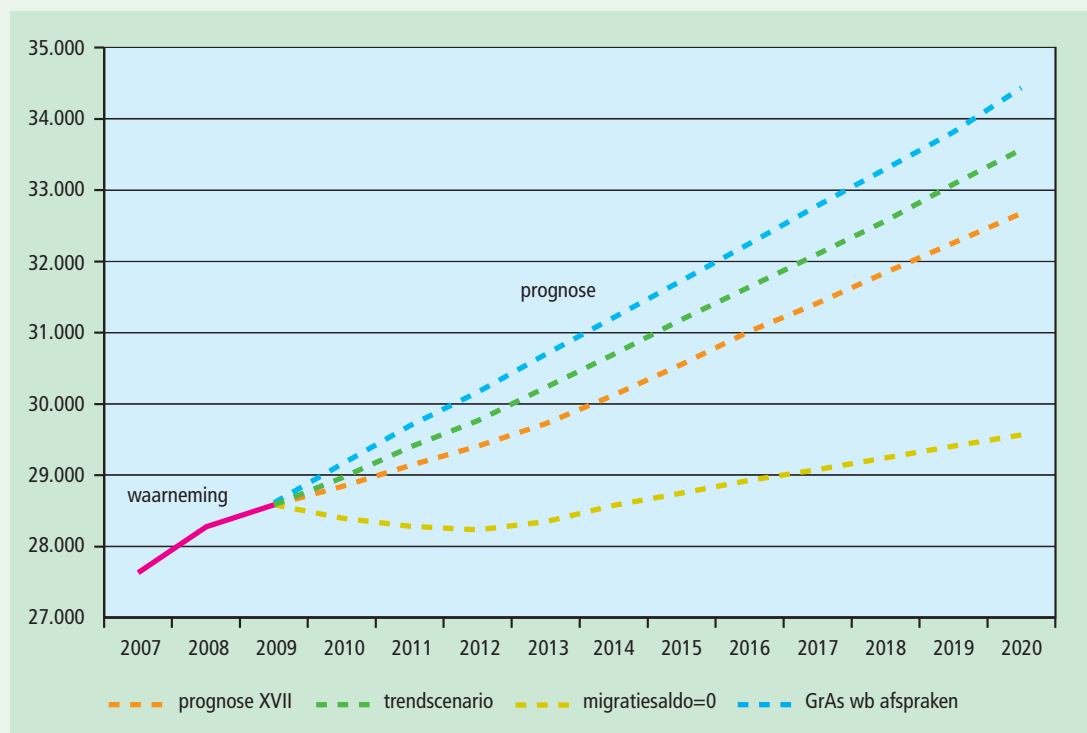
Ontwikkeling aantal huishoudens volgens de scenario's

Scenario	Toename huishoudens, '07-'19		
	Assen	Noordenveld	Tynaarlo
Woningbouw-afspraken GrAs	6800	2240	2600
Prognose XVII	5040	1650	910
Migratiesaldo = 0	1930	660	670
Trend	5940	270	1180

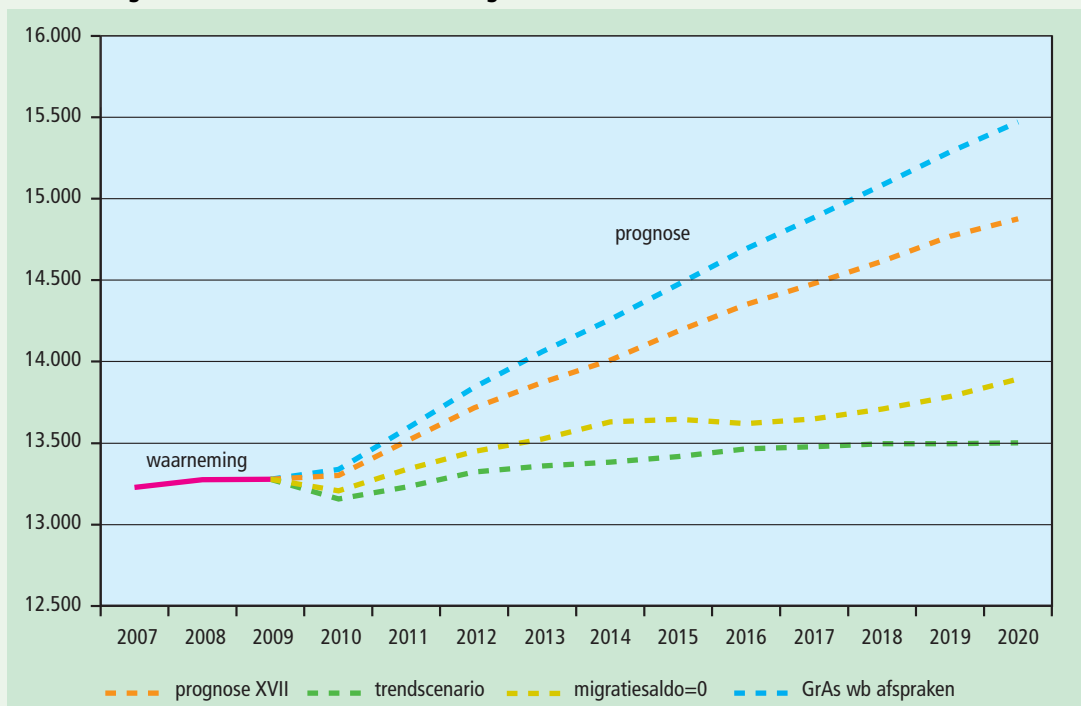
Bron: Prov. Drenthe

Met deze scenario's wordt voor de gemeenten een bandbreedte aangegeven tussen een 'taakstellende ontwikkeling' en een beperktere woningbouwontwikkeling gebaseerd op lagere migratieverwachtingen. Hiermee wordt aangegeven waarbinnen de werkelijke bevolkings- en huishoudensontwikkeling zich zal gaan begeven.

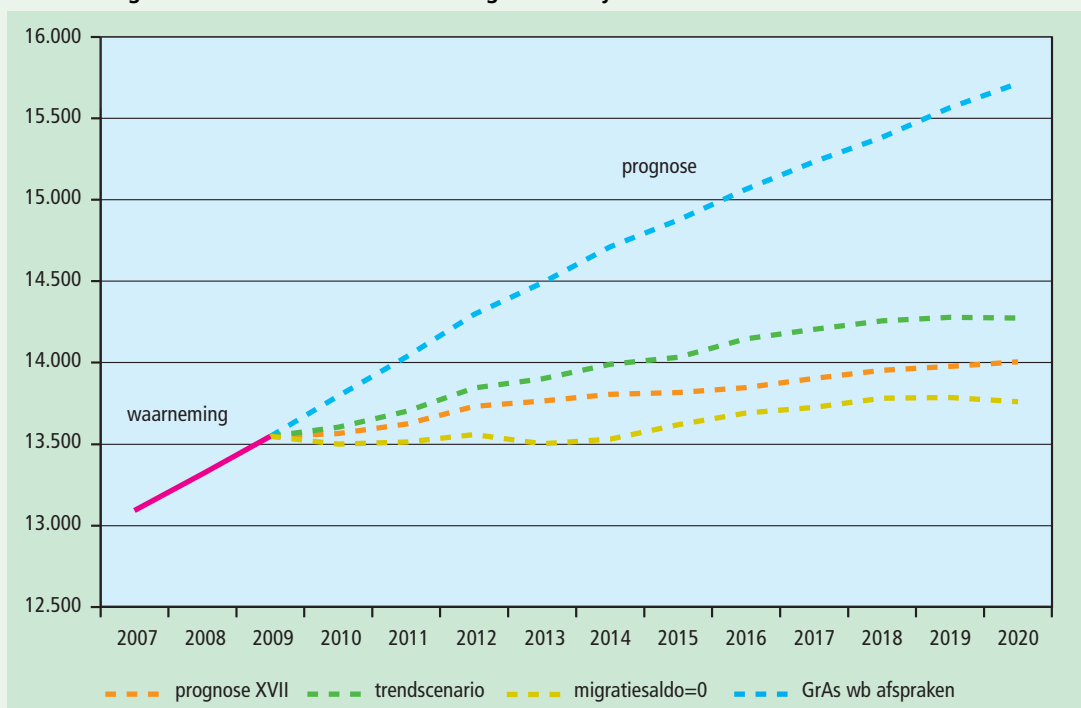
grafiek 22a Ontwikkeling van het aantal huishoudens in de gemeente Assen.

grafiek 22b Ontwikkeling van het aantal huishoudens in de gemeente Noordenveld.

grafiek 22c Ontwikkeling van het aantal huishoudens in de gemeente Tynaarlo.

In de drie Noord-Drentse gemeenten zien we bij alle scenario's een groei van het aantal huishoudens. Ondanks dat er soms een afname van het aantal inwoners is blijft het aantal huishoudens groeien. Deze sterkere toename van het aantal huishoudens hangt samen met de vergrijzing en vooral met de nog steeds verdergaande individualisering. Vooral in de gemeente Noordenveld, met een relatief groot aandeel ouderen, groeit het aantal eenpersoonshuishoudens sterk. Ouderen blijven, na verlies van hun partner als alleenstaande achter. Juist vanwege hun hogere levensverwachting geldt dit laatste vooral voor vrouwen. In de 'jonge' gemeente Assen is deze ontwikkeling minder duidelijk.

6 Invloed op beleidsterreinen

Bevolkingsontwikkeling heeft invloed op verschillende thema's bijvoorbeeld woningmarkt, onderwijs, arbeidsmarkt etc. Hierna worden de gevolgen voor een aantal relevante beleidsterreinen beschreven.

6.1 Gevolgen voor wonen

Woningbehoefte

Prognoses geven inzicht in de vraag hoeveel woningen er in de toekomst gebouwd moeten worden. Op basis van deze prognose is eerst groei tot 2020 en daarna afname van aantal inwoners te verwachten. Daarna zal voor heel Drenthe sprake zijn van bevolkingsdaling en in sommige gebieden al eerder. Voor de woonbehoefte is vooral het aantal huishoudens van belang. Het zijn immers huishoudens die om een woning vragen. Hoewel de bevolkingsomvang na 2020 afneemt blijft er behoefte aan uitbreiding van het aantal woningen. De huishoudenprognose geeft aan hoeveel en wat voor soort huishoudens er de komende jaren bij zullen komen.

Het aantal huishoudens in Drenthe blijft tot 2030 doorgroeien met een toename van ongeveer 19.800 tot boven de 228.400 huishoudens. De groei wordt voornamelijk veroorzaakt door de afname van het gemiddelde aantal personen per huishouden. De afgelopen jaren zijn de relatieve groei van het aantal huishoudens en de relatieve groei van de woningvoorraad redelijk gelijk op gegaan. De huishoudengroei kan één op één vertaald worden in de gewenste groei van de woningvoorraad. Dit houdt in dat voor elk huishouden dat er bij komt, een nieuwe woning aan de woningvoorraad wordt toegevoegd.

Relatief gezien neemt het aantal éénpersoonshuishoudens (jongeren tot circa 30 jaar en ouderen vanaf 60 jaar) en tweepersoonshuishoudens (in alle leeftijden) toe. Met name het aantal éénpersoonshuishoudens zal met 30% sterk toenemen tot 2030. Daarnaast wordt een afname van ('gezins') huishoudens met kinderen verwacht. Belangrijkste oorzaken van deze trends zijn vergrijzing en afname van het aantal geboorten. Deze zogenaamde verdunning resulteert in een lichte toename van de woningbehoefte tot 2030. De huishoudengroei neemt in de loop van de tijd wel hard af. Na 2030 zal ook het aantal huishoudens afnemen. Door minder sterke huishoudenverdunning wordt deze afname versneld. Uitbreiding van de woningvoorraad blijft de komende tijd nog nodig, maar zal op langere termijn steeds beperkter worden. Dat betekent dat de focus nog meer gericht moet zijn op herstructurering, het verbouwen van bestaande woningen en ook sloop en herbouw. Nu al blijkt dat jaarlijks in Drenthe slechts 10 nieuwe woningen per 1.000 huishoudens gebouwd worden (ABF woningmarktverkenning 2007). Dit laat zien hoe beperkt de invloed van de nieuwbouw en hoe belangrijk de bestaande voorraad is voor het verhuisproces. Globaal levert nieuwbouw slechts 15% van het totale aanbod aan beschikbare woningen. Ook kan in de bestaande voorraad nog een kwaliteitsslag worden gemaakt. Bijvoorbeeld om bestaande woningen beter aan te laten sluiten op veranderende woonwensen als gevolg van de veranderende bevolkingssamenstelling en ontwikkelingen op energie gebied. Bijzondere aandacht zal moeten uitgaan naar de financiering van herstructurering en sloop in gebieden met bevolkingsdaling. De grondopbrengsten uit verkoop van nieuwbouwprojecten lopen door de afnemende vraag namelijk terug.

Bouwplannen

De plancapaciteit in Drenthe bedroeg op 1 januari 2009 bijna 38.000 woningen, waarvan ruim 14.000 als hard kunnen worden bestempeld (de bestemmingsplannen zijn onherroepelijk goedgekeurd dan wel vastgesteld). Als ergens nieuwe woningen gebouwd worden zal dat verhuisprocessen op gang brengen. Globaal is 60% van de verhuisbewegingen binnengemeentelijk. Het overige deel van de verhuisbewegingen is overigens vaak naar een buurgemeente (ABF woningmarktverkenning 2007). Dit betekent dat de resterende uitbreiding van de woningvoorraad tussen gemeenten onderling goed moet worden afgestemd om concurrentie te voorkomen en de diversiteit in het regionale woningaanbod te vergroten.

6.2 Gevolgen voor de arbeidsmarkt

Het toekomstige aanbod op de arbeidsmarkt, ofwel de daadwerkelijke beroepsbevolking, wordt bepaald door de ontwikkeling van de omvang van de groep 15-64 jarigen, de potentiële beroepsbevolking, en door de mate waarin deze groep actief is op de arbeidsmarkt, de participatiegraad. Factoren die van invloed zijn op de participatiegraad zijn o.a. geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en economische omstandigheden.

Potentiële beroepsbevolking

In 2009 is er een einde gekomen aan de jarenlange groei van de potentiële beroepsbevolking in Drenthe. De potentiële beroepsbevolking omvat in 2009 ruim 316.800 personen. Dit aantal zal de komende jaren substantieel afnemen. In Drenthe slaat de groei een paar jaar eerder om in krimp dan landelijk. Bovendien neemt de potentiële beroepsbevolking sterker af dan gemiddeld in Nederland. In de periode 2010-2040 krimpt de potentiële beroepsbevolking naar verwachting met ruim 57.000 personen. Dit is een afname van 18% tegenover 8% landelijk. De Drentse potentiële beroepsbevolking wordt gekenmerkt door een relatief hoog aandeel ouderen, 55-64-jarigen. Dit aandeel zal de komende jaren verder stijgen. Op het hoogtepunt, in 2027, behoort ruim een kwart van de potentiële beroepsbevolking tot deze leeftijdscategorie. Daarna neemt dit aandeel iets af. Ter vergelijking: in 2000 bedroeg het aandeel 55-64 jarigen bijna 17%. Voor de arbeidsmarkt betekent dit naar verwachting, dat de uitstroom relatief groter zal zijn dan gemiddeld in Nederland. Vooral de niet-commerciële dienstverlening (overheid, onderwijs en gezondheidszorg) krijgt hiermee te maken.

Participatiegraad

Om het arbeidsaanbod op peil te houden of zelfs te laten groeien, zal de participatie dus moeten toenemen. De laatste decennia is de participatiegraad zowel in Nederland als in Drenthe substantieel gestegen. Belangrijkste oorzaak is de toename van de (her)intreding van vrouwen. Volgens het Centraal Planbureau (CPB)¹ zal de participatie de komende jaren nog wel blijven stijgen. Met name vrouwen en ouderen zullen hieraan bijdragen. Het arbeidsaanbod van vrouwen stijgt naar verwachting verder doordat oudere generaties met een lage participatiegraad plaats maken voor jongere generaties met een hoger opleidingsniveau en een hogere participatiegraad. De participatie van ouderen zal, nog afgezien van een eventuele verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd, verder stijgen door de hervormingen van de regelingen voor vervroegde uittreding. De steeds groter wordende groep ouderen op de arbeidsmarkt vraagt wel extra aandacht. Hun positie op de arbeidsmarkt is namelijk minder gunstig dan die van jongeren. Een andere belangrijke factor van de voorziene participatiestijging is de hervorming van de WAO (WIA).

De vraag is: “Kan de stijging van de participatie de demografische krimp compenseren, zodat het arbeidsaanbod per saldo niet daalt?” Het CPB¹ komt in een recente studie tot de conclusie dat de omvang van het arbeidsaanbod de komende jaren verder zal stijgen, maar er staat wel een duidelijke kentering aan te komen. Verwacht wordt dat de jarenlange groei van het arbeidsaanbod landelijk rond 2020 zal omslaan in een daling. Cijfers voor Drenthe zijn niet beschikbaar, maar gezien de ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking mag worden aangenomen dat het omslagpunt in Drenthe een aantal jaren eerder zal zijn.

Krapte op de arbeidsmarkt

Het geringere arbeidsaanbod kan op den duur leiden tot krapte op de arbeidsmarkt, wat ongunstig is voor de economische groei. Dit kan deels worden ondervangen door een groei van de arbeidsproductiviteit. Door verdergaande automatisering en mechanisatie kan met steeds minder personeel een bepaalde productie worden gerealiseerd. Innovatie speelt hierbij een sleutelrol. Meer innovatie betekent meer productiviteitsgroei. Op het moment dat de arbeidsproductiviteitsgroei niet meer kan voorzien in de gewenste productiviteit, zal er extra vraag naar personeel komen. Gekoppeld aan de zojuist beschreven ontwikkelingen in het arbeidsaanbod zullen er dan krapten ontstaan. Dit betekent of dat er een rem op de economische groei komt, of dat corrigerende marktmechanismen gaan optreden. Denk hierbij aan arbeidsmigratie (vooral uit andere EU-landen).

6.3 Gevolgen voor de voorzieningen in Drenthe

Demografische ontwikkeling

De bevolkingsprognose 2009-2040 voorspelt in bijna alle leeftijdsgroepen tot 65 jaar een afname van het aantal personen. Het aantal 0-19 jarigen zal in de periode 2009 tot 2040 met bijna 18.500 personen afnemen. In dezelfde periode zal het aantal 65-plussers met ruim 60.000 toenemen. Per 1 januari 2009 was bijna 17,5% van de Drentse bevolking 65 jaar of ouder. Rond 2040 zal dit aandeel meer dan 30% zijn. De stedelijke gemeenten Assen, Emmen, Meppel en Hoogeveen zullen groeien in inwoneraantal, de landelijke gemeenten kennen een negatieve bevolkingsgroei. Deze veranderingen in de bevolkingsopbouw hebben gevolgen voor het huidige voorzieningenniveau in Drenthe.

Voorzieningen in dorpen

Dorpen zijn gewilde plaatsen om te wonen vanuit verschillende gezichtspunten, bijvoorbeeld vanwege de landelijke rust en de mooie omgeving of de sociale samenhang in een dorp. Het beeld bestaat dat er veel voorzieningen uit de kleine dorpen verdwijnen. Uit het Sociaal Rapport 2008 blijkt dat het voorzieningenniveau in de Drentse dorpen de laatste jaren voornamelijk stabiel is geweest. Het aantal scholen en dorpshuizen in de kleine dorpen is gelijk gebleven.

Een daling is waar te nemen van het aantal supermarkten en huisartsen. Een stijging is waar te nemen van het aantal kleine dorpen met kinderopvang.

Deze ontwikkelingen klinken positief maar dit zal in de zeer nabije toekomst veranderen. De hierboven geschetste demografische ontwikkelingen zijn hier debet aan. De laatste jaren zijn er vele veranderingen doorgevoerd op het terrein van welzijn en zorg. De kern van deze veranderingen ligt vooral op het (zelfstandig) kunnen deelnemen aan de samenleving. Door dit ingezette landelijk beleid wordt de behoefte aan de zogenaamde informele zorg, zoals mantelzorg en vrijwilligerswerk groter. Tegelijkertijd is geconstateerd dat de leeftijdsgroep van 15-65 jarigen, de potentiële beroepsbevolking, sterk afneemt. Gevolg kan zijn dat er een hogere arbeidsparticipatie nodig is, waardoor er minder ruimte ontstaat voor personen om informele zorg te verlenen. De verschuiving in leeftijdsopbouw, waardoor het aantal ouderen groeit, zal gevolgen hebben voor de vraag naar specifieke voorzieningen. Het gaat om de combinatie van geschikte

huisvesting, levensloopbestendig bouwen (niet voor alle doelgroepen geschikt, 55+?), met de mogelijkheid tot het gebruik van gemaksdiensten en zo nodig zorg. Tegelijkertijd staat met deze veranderende vraag het aanbod onder druk. Dit geldt trouwens ook voor méér voorzieningen, zoals de huisarts, postagentschappen, bibliotheken, etc..

De verwachte krimp in de leeftijdscategorie van 4 t/m 11-jarigen kan ertoe leiden dat onderwijsvoorzieningen in het primair onderwijs onder druk komen te staan. Dit kan dan betekenen dat basisscholen in kleine(re) kernen onder de wettelijke opheffingsnorm geraken. Culmineert de krimp in de meer verstedelijkte gebieden, dan zijn er minder problemen te verwachten. Gelet op de spreiding van voorzieningen in het voortgezet onderwijs in de provincie Drenthe, zal een eventuele afname van het

aantal jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 16 jaar er niet toe leiden dat voorzieningen onder druk komen te staan. Dit geldt ook voor voorzieningen in het middelbaar en hoger beroepsonderwijs.

Of het al dan niet voorhanden zijn van een voorziening op het platteland een probleem is, is uiteraard afhankelijk van de behoeften van de lokale bevolking en deze verschillen van dorp tot dorp. Daar komt bij dat afgezien van de aanwezigheid van voorzieningen ook de bereikbaarheid ervan een belangrijke invalshoek is. Want als een voorziening niet in het eigen dorp aanwezig is, hoever is het dan naar het naastgelegen dorp of stad? Met het oog op morgen is er dus alle reden om op het lokale niveau het huidige aanbod onder de loep te nemen en opnieuw af te stemmen op de huidige en toekomstige vraag.

Bijlagen

1 Waargenomen en verwachte groei per gemeente, gemiddeld per jaar

	waargenomen	verwacht		
	2000-2008	2009-2019	2020-2029	2030-2039
Aa en Hunze	91	-130	-210	-260
Assen	863	670	550	440
Borger-Odoorn	-4	-120	-200	-290
Coevorden	120	-50	-130	-190
Emmen	388	160	30	-200
Hoogeveen	206	200	120	40
Meppel	269	290	220	150
Midden-Drenthe	130	-70	-180	-260
Noordenveld	33	-60	-200	-300
Tynaarlo	77	-80	-180	-300
Westerveld	45	-60	-140	-220
De Wolden	-10	-160	-240	-260
Drenthe	2210	590	-560	-1650

2 Aantal geborenen per periode volgens de prognose, gemiddeld per jaar

	waargenomen	Verwacht		
	2000-2008	2009-2019	2020-2029	2030-2039
Aa en Hunze	254	150	120	90
Assen	804	800	790	860
Borger-Odoorn	256	190	160	130
Coevorden	392	310	280	260
Emmen	1168	1060	1090	1050
Hoogeveen	661	660	660	670
Meppel	397	370	370	400
Midden-Drenthe	355	240	220	200
Noordenveld	318	180	140	110
Tynaarlo	305	210	180	140
Westerveld	189	150	130	100
De Wolden	250	140	110	100
Drenthe	5349	4450	4240	4090

3 Aantal overledenen per periode volgens de prognose, gemiddeld per jaar

	waargenomen	Verwacht		
	2000-2008	2009-2019	2020-2029	2030-2039
Aa en Hunze	228	270	320	380
Assen	562	630	740	910
Borger-Odoorn	228	250	310	370
Coevorden	331	360	410	450
Emmen	1042	1150	1310	1500
Hoogeveen	472	530	610	700
Meppel	277	330	400	500
Midden-Drenthe	299	340	420	480
Noordenveld	259	330	420	480
Tynaarlo	347	370	440	520
Westerveld	199	210	260	320
De Wolden	209	250	300	310
Drenthe	4453	5010	5930	6910

4 Geboorteoverschot per periode volgens de prognose, gemiddeld per jaar

	waargenomen	Verwacht		
	2000-2008	2009-2019	2020-2029	2030-2039
Aa en Hunze	26	-120	-200	-290
Assen	242	170	50	-50
Borger-Odoorn	28	-60	-150	-240
Coevorden	61	-50	-130	-190
Emmen	126	-90	-220	-450
Hoogeveen	189	130	50	-30
Meppel	120	40	-30	-100
Midden-Drenthe	57	-100	-200	-280
Noordenveld	59	-150	-280	-370
Tynaarlo	-42	-160	-260	-380
Westerveld	-9	-60	-130	-220
De Wolden	40	-110	-190	-210
Drenthe	896	-560	-1690	-2820

5

Prognose van de potentiële beroepsbevolking naar leeftijd

		Totale potentiële beroepsbevolking	In % van de totale bevolking	waarvan (procentueel)			
				15-24	25-34	35-44	45-64
Aa en Hunze	2010	16.300	63,8	14,2	11,2	22,0	52,6
	2020	14.700	60,6	15,8	11,8	17,2	55,2
	2030	12.100	54,5	13,5	13,4	19,1	53,9
	2040	9.600	48,9	15,1	10,1	21,9	52,9
Assen	2010	44.100	65,9	17,1	18,7	23,2	41,0
	2020	46.600	63,3	17,9	16,8	21,0	44,3
	2030	47.800	60,4	17,8	18,2	20,8	43,2
	2040	48.400	57,9	17,8	18,3	21,6	42,3
Borger-Odoorn	2010	16.900	64,8	15,5	12,5	21,9	50,0
	2020	14.800	59,5	16,8	13,1	15,6	54,6
	2030	11.700	51,2	14,5	15,3	18,1	52,1
	2040	9.100	45,7	16,1	13,9	21,3	48,7
Coevorden	2010	23.100	64,3	15,8	14,8	22,3	47,1
	2020	21.900	62,0	16,7	14,8	18,0	50,5
	2030	19.600	57,5	15,9	16,1	19,1	48,9
	2040	17.600	54,7	16,7	15,1	20,1	48,1
Emmen	2010	71.900	65,5	17,0	16,5	22,2	44,4
	2020	69.800	62,8	18,0	17,6	18,4	46,0
	2030	65.600	58,8	16,9	19,1	20,5	43,5
	2040	62.100	56,7	17,9	18,2	21,9	42,0
Hoogeveen	2010	35.600	64,9	18,0	18,8	21,2	41,9
	2020	35.300	62,1	18,6	18,7	20,0	42,7
	2030	34.700	59,8	18,7	19,2	20,2	41,9
	2040	34.100	58,4	18,9	19,3	20,5	41,3
Meppel	2010	21.500	66,2	17,0	18,8	22,8	41,4
	2020	22.200	62,9	17,7	17,8	20,2	44,3
	2030	22.800	60,9	17,7	20,2	20,1	42,0
	2040	23.000	59,0	17,0	20,2	22,1	40,7
Midden-Drenthe	2010	21.700	64,6	15,9	13,3	22,3	48,5
	2020	20.300	61,9	17,7	14,4	16,2	51,7
	2030	16.900	54,4	15,6	17,5	18,8	48,1
	2040	14.900	52,4	16,1	16,4	22,8	44,7
Noordenveld	2010	19.100	61,5	15,3	12,1	21,6	51,0
	2020	17.700	58,3	15,3	17,1	15,9	51,7
	2030	15.100	53,2	12,3	17,5	22,5	47,7
	2040	13.100	51,6	12,0	16,1	22,9	49,0
Tynaarlo	2010	20.000	62,3	15,6	12,2	21,4	50,8
	2020	18.700	59,8	15,4	14,2	17,1	53,3
	2030	15.500	52,5	13,7	14,2	20,9	51,3
	2040	12.900	48,6	15,7	14,1	20,3	50,0
Westerveld	2010	11.900	61,7	15,2	12,1	21,6	51,1
	2020	10.700	57,6	16,2	12,6	16,2	55,0
	2030	8.600	49,9	15,3	13,0	17,6	54,0
	2040	6.600	43,9	17,4	13,4	19,0	50,2

		Totale potentiële beroepsbevolking	In % van de totale bevolking	waarvan (procentueel)			
				15-24	25-34	35-44	45-64
De Wolden	2010	14.700	62,8	16,8	11,5	22,0	49,7
	2020	13.100	60,3	18,6	12,9	13,7	54,8
	2030	10.200	52,6	15,6	16,7	17,5	50,2
	2040	8.200	48,8	15,3	15,6	24,5	44,6
Drenthe	2010	316.800	64,5	16,5	15,4	22,1	45,9
	2020	305.800	61,6	17,4	16,1	18,2	48,3
	2030	280.600	57,2	16,4	17,7	20,0	45,8
	2040	259.600	54,7	17,1	17,3	21,6	44,1

6 Prognose van de bevolking naar leeftijd in verband met onderwijsvoorzieningen

gemeente	leeftijd	Aantal inwoners per 1 januari				Toename aantal inwoners	
		2010	2020	2030	2040	in de periode 2010-2039	
						abs.	in %
Aa en Hunze	4-11	2470	1660	1290	1120	-1350	-54,7
	12-15	1250	1070	720	700	-550	-44,0
	16-19	1180	1140	740	710	-470	-39,8
	totale bevolking	25.550	24.270	22.210	19.640	-5910	-23,1
Assen	4-11	7050	7260	7350	7850	800	11,3
	12-15	3410	3760	3780	3940	530	15,5
	16-19	3240	3690	3600	3650	410	12,7
	totale bevolking	66.970	73.600	79.110	83.540	16570	24,7
Borger-Odoorn	4-11	2400	1640	1380	1190	-1210	-50,4
	12-15	1320	980	750	710	-610	-46,2
	16-19	1240	1110	750	690	-550	-44,4
	totale bevolking	26.100	24.880	22.860	19.930	-6170	-23,6
Coevorden	4-11	3560	2910	2670	2580	-980	-27,5
	12-15	1720	1630	1460	1370	-350	-20,3
	16-19	1590	1660	1380	1280	-310	-19,5
	totale bevolking	35.900	35.330	34.080	32.200	-3700	-10,3
Emmen	4-11	10400	9200	9390	9370	-1030	-9,9
	12-15	5220	4870	4690	4860	-360	-6,9
	16-19	5060	5200	4530	4630	-430	-8,5
	totale bevolking	109.770	111.210	111.510	109.520	-250	-0,2
Hoogeveen	4-11	5460	5350	5320	5350	-110	-2,0
	12-15	2590	2660	2680	2640	50	1,9
	16-19	2610	2740	2660	2610	0	0,0
	totale bevolking	54.820	56.820	58.010	58.410	3590	6,5
Meppel	4-11	3280	3270	3130	3290	10	0,3
	12-15	1490	1690	1640	1630	140	9,4
	16-19	1420	1630	1590	1540	120	8,5
	totale bevolking	32.460	35.300	37.460	38.960	6500	20,0
Midden-Drenthe	4-11	3450	2450	2160	2050	-1400	-40,6
	12-15	1780	1480	1160	1170	-610	-34,3
	16-19	1560	1650	1160	1100	-460	-29,5
	totale bevolking	33.600	32.810	31.050	28.450	-5150	-15,3

gemeente	leeftijd	Aantal inwoners per 1 januari				Toename aantal inwoners	
		2010	2020	2030	2040	in de periode 2010-2039	
						abs.	in %
Noordenveld	4-11	3010	1830	1440	1230	-1780	-59,1
	12-15	1540	1250	870	740	-800	-51,9
	16-19	1430	1370	870	760	-670	-46,9
	totale bevolking	31.060	30.350	28.370	25.400	-5660	-18,2
Tynaarlo	4-11	3010	2080	1960	1540	-1470	-48,8
	12-15	1660	1350	1100	980	-680	-41,0
	16-19	1550	1380	1030	980	-570	-36,8
	totale bevolking	32.120	31.280	29.530	26.530	-5590	-17,4
Westerveld	4-11	1800	1400	1160	950	-850	-47,2
	12-15	890	780	630	550	-340	-38,2
	16-19	840	810	620	540	-300	-35,7
	totale bevolking	19.300	18.590	17.250	15.040	-4260	-22,1
De Wolden	4-11	2470	1410	990	970	-1500	-60,7
	12-15	1260	990	600	560	-700	-55,6
	16-19	1160	1130	670	560	-600	-51,7
	totale bevolking	23.390	21.730	19.380	16.820	-6570	-28,1
Drenthe	4-11	48360	40460	38240	37490	-10870	-22,5
	12-15	24130	22510	20080	19850	-4280	-17,7
	16-19	22880	23510	19600	19050	-3830	-16,7
	totale bevolking	491.040	496.160	490.810	474.450	-16590	-3,4

7 Prognose van de bevolking naar leeftijd in verband met zorgvoorzieningen

Gemeente	leeftijd	Aantal inwoners per 1 januari				Toename aantal inwoners	
		2010	2020	2030	2040	in de periode 2010-2039	
						abs.	in %
Aa en Hunze	65+	4.930	6.600	7.810	8.030	3.100	62,9
	75+	2.260	2.690	3.690	4.350	2.090	92,5
	80+	1.370	1.670	2.280	2.830	1.460	106,6
	totale bevolking	25.550	24.270	22.210	19.640	-5.910	-23,1
Assen	65+	9.850	13.550	17.660	20.570	10.720	108,8
	75+	4.650	5.810	8.270	10.720	6.070	130,5
	80+	2.770	3.360	4.820	6.480	3.710	133,9
	totale bevolking	66.970	73.600	79.110	83.540	16.570	24,7
Borger-Odoorn	65+	4.880	7.000	8.600	8.580	3.700	75,8
	75+	2.040	2.860	4.230	4.770	2.730	133,8
	80+	1.080	1.480	2.440	2.840	1.760	163,0
	totale bevolking	26.100	24.880	22.860	19.930	-6.170	-23,6
Coevorden	65+	6.480	8.040	9.520	9.870	3.390	52,3
	75+	2.930	3.430	4.420	5.180	2.250	76,8
	80+	1.690	2.010	2.650	3.130	1.440	85,2
	totale bevolking	35.900	35.330	34.080	32.200	-3.700	-10,3
Emmen	65+	19.030	24.210	28.480	30.060	11.030	58,0
	75+	8.650	10.210	13.710	15.730	7.080	81,8
	80+	4.750	5.730	7.940	9.360	4.610	97,1
	totale bevolking	109.770	111.210	111.510	109.520	-250	-0,2

Gemeente	leeftijd	Aantal inwoners per 1 januari				Toename aantal inwoners	
		2010	2020	2030	2040	in de periode 2010-2039	
						abs.	in %
Hoogeveen	65+	9.170	11.520	13.330	14.270	5.100	55,6
	75+	4.200	4.990	6.560	7.440	3.240	77,1
	80+	2.350	2.790	3.850	4.480	2.130	90,6
	totale bevolking	54.820	56.820	58.010	58.410	3.590	6,5
Meppel	65+	5.050	7.000	8.710	9.830	4.780	94,7
	75+	2.480	2.950	4.310	5.220	2.740	110,5
	80+	1.540	1.740	2.590	3.340	1.800	116,9
	totale bevolking	32.460	35.300	37.460	38.960	6.500	20,0
Midden-Drenthe	65+	5.800	8.060	10.150	9.820	4.020	69,3
	75+	2.560	3.280	4.810	5.310	2.750	107,4
	80+	1.470	1.820	2.820	3.210	1.740	118,4
	totale bevolking	33.600	32.810	31.050	28.450	-5.150	-15,3
Noordenveld	65+	6.750	9.140	10.570	10.080	3.330	49,3
	75+	3.010	4.450	5.670	6.080	3.070	102,0
	80+	1.730	2.640	3.680	4.050	2.320	134,1
	totale bevolking	31.060	30.350	28.370	25.400	-5.660	-18,2
Tynaarlo	65+	6.800	8.660	10.540	10.830	4.030	59,3
	75+	3.190	4.020	5.320	6.330	3.140	98,4
	80+	1.860	2.320	3.250	4.010	2.150	115,6
	totale bevolking	32.120	31.280	29.530	26.530	-5.590	-17,4
Westerveld	65+	4.270	5.330	6.470	6.640	2.370	55,5
	75+	1.900	2.440	3.220	3.770	1.870	98,4
	80+	1.070	1.370	1.950	2.340	1.270	118,7
	totale bevolking	19.300	18.590	17.250	15.040	-4.260	-22,1
De Wolden	65+	4.500	5.950	7.300	6.900	2.400	53,3
	75+	2.100	2.680	3.450	3.820	1.720	81,9
	80+	1.230	1.640	2.090	2.280	1.050	85,4
	totale bevolking	23.390	21.730	19.380	16.820	-6.570	-28,1
Drenthe	65+	87.510	115.060	139.140	145.480	57.970	66,2
	75+	39.970	49.810	67.660	78.720	38.750	96,9
	80+	22.910	28.570	40.360	48.350	25.440	111,0
	totale bevolking	491.040	496.160	490.810	474.450	-16.590	-3,4

8 Aantal huishoudens per gemeente

	2010	2020	2030	2040
Aa en Hunze	10.680	10.830	10.540	9.470
Assen	28.830	32.670	36.470	39.310
Borger-Odoorn	10.870	11.170	10.820	9.610
Coevorden	15.160	15.720	15.780	15.010
Emmen	47.450	50.320	51.400	50.460
Hoogeveen	23.000	24.630	25.410	25.660
Meppel	14.370	15.970	17.620	18.850
Midden-Drenthe	13.760	14.250	14.180	12.950
Noordenveld	13.300	14.880	15.390	14.780
Tynaarlo	13.560	14.000	13.760	12.810
Westerveld	8.180	8.300	7.850	6.840
De Wolden	9.400	9.530	9.140	7.880
Drenthe	208.580	222.260	228.360	223.620

9 Overzicht van de bevolking naar leeftijd in de provincie Drenthe

	2010	2020	2030	2040
0-4	25.620	23.030	22.510	21.520
5-9	30.250	25.100	23.840	23.340
10-14	30.820	27.200	24.770	24.500
15-19	28.850	29.390	24.650	24.050
20-24	23.360	23.850	21.440	20.230
25-29	23.000	22.840	23.150	20.480
30-34	25.950	26.400	26.530	24.340
35-39	32.590	27.760	28.010	27.710
40-44	37.570	27.990	28.230	28.300
45-49	38.220	33.140	27.900	28.800
50-54	37.190	37.950	28.020	28.740
55-59	34.970	39.020	34.010	28.440
60-64	35.140	37.440	38.640	28.530
65-69	26.440	33.920	37.970	32.590
70-74	21.120	31.340	33.510	34.160
75-79	17.050	21.230	27.300	30.350
80-84	12.150	14.570	22.090	23.470
85-89	7.460	8.810	11.730	15.060
90-94	2.680	3.900	4.940	7.590
95 eo	630	1.300	1.600	2.240
Totaal	491.060	496.180	490.840	474.440

Overzicht van de bevolking naar leeftijd per gemeente in Drenthe, 2010-2040

	Aa en Hunze				Assen			
	2010	2020	2030	2040	2010	2020	2030	2040
0-4	1.150	740	640	510	4.270	4.240	4.420	4.710
5-9	1.560	1.000	800	690	4.440	4.550	4.590	4.910
10-14	1.640	1.270	870	820	4.300	4.670	4.690	4.930
15-19	1.450	1.420	930	900	4.090	4.620	4.540	4.630
20-24	870	900	710	550	3.470	3.740	3.950	3.980
25-29	710	740	670	360	4.000	3.550	4.090	4.100
30-34	1.110	1.000	950	610	4.240	4.290	4.580	4.760
35-39	1.620	1.200	1.140	990	4.930	5.010	4.890	5.210
40-44	1.970	1.320	1.170	1.110	5.300	4.760	5.050	5.250
45-49	2.120	1.680	1.220	1.230	5.130	5.200	5.180	5.230
50-54	2.180	2.000	1.300	1.200	4.690	5.460	4.860	5.180
55-59	2.070	2.150	1.790	1.250	4.340	5.240	5.240	5.250
60-64	2.190	2.250	2.200	1.390	3.930	4.730	5.370	4.830
65-69	1.510	2.080	2.220	1.810	2.860	4.160	5.040	4.980
70-74	1.160	1.830	1.890	1.880	2.340	3.580	4.350	4.880
75-79	890	1.020	1.410	1.520	1.880	2.450	3.450	4.240
80-84	690	710	1.140	1.160	1.430	1.710	2.630	3.220
85-89	440	500	600	870	930	1.020	1.420	2.030
90-94	190	300	350	580	340	490	610	970
95 eo	40	160	190	230	70	150	170	250
Totaal	25.560	24.270	22.190	19.660	66.980	73.620	79.120	83.540
	Borger-Odoorn				Coevorden			
	2010	2020	2030	2040	2010	2020	2030	2040
0-4	1.180	930	810	620	1.850	1.610	1.510	1.410
5-9	1.450	1.010	860	740	2.280	1.810	1.650	1.610
10-14	1.680	1.160	910	860	2.200	1.960	1.790	1.690
15-19	1.580	1.360	940	870	2.000	2.090	1.750	1.630
20-24	1.040	1.110	750	610	1.640	1.580	1.370	1.300
25-29	940	920	790	530	1.620	1.500	1.460	1.240
30-34	1.180	1.010	1.000	740	1.810	1.740	1.690	1.430
35-39	1.620	1.140	1.080	960	2.390	1.930	1.820	1.710
40-44	2.100	1.170	1.040	1.000	2.770	2.020	1.930	1.840
45-49	2.070	1.520	1.030	1.060	2.830	2.450	2.020	1.960
50-54	2.150	2.090	1.120	1.040	2.790	2.820	2.120	2.080
55-59	2.050	2.190	1.660	1.100	2.630	2.920	2.600	2.190
60-64	2.190	2.280	2.270	1.260	2.620	2.880	2.860	2.250
65-69	1.670	2.080	2.250	1.700	1.920	2.480	2.740	2.360
70-74	1.180	2.060	2.120	2.110	1.630	2.120	2.360	2.330
75-79	950	1.380	1.790	1.930	1.240	1.420	1.770	2.050
80-84	610	870	1.510	1.550	860	1.030	1.410	1.540
85-89	340	460	700	920	560	590	760	930
90-94	110	130	200	330	210	280	350	490
95 eo	30	20	30	50	50	110	120	160
Totaal	26.120	24.890	22.860	19.980	35.900	35.340	34.080	32.200

	Emmen				Hoogeveen			
	2010	2020	2030	2040	2010	2020	2030	2040
0-4	5.640	5.560	5.740	5.450	3.250	3.340	3.320	3.360
5-9	6.470	5.720	5.870	5.850	3.430	3.360	3.320	3.350
10-14	6.700	5.950	5.870	6.040	3.350	3.300	3.340	3.300
15-19	6.340	6.480	5.710	5.840	3.260	3.420	3.340	3.270
20-24	5.860	6.050	5.380	5.260	3.170	3.160	3.150	3.170
25-29	5.690	5.910	5.960	5.320	3.330	3.170	3.250	3.190
30-34	6.150	6.380	6.580	6.000	3.370	3.430	3.430	3.390
35-39	7.550	6.390	6.760	6.740	3.670	3.560	3.470	3.500
40-44	8.430	6.450	6.650	6.870	3.890	3.500	3.520	3.510
45-49	8.590	7.590	6.420	6.830	3.910	3.750	3.620	3.570
50-54	7.960	8.380	6.410	6.660	3.790	3.910	3.520	3.560
55-59	7.720	8.470	7.520	6.380	3.520	3.800	3.670	3.570
60-64	7.640	7.680	8.170	6.240	3.720	3.620	3.740	3.410
65-69	5.700	7.230	7.960	7.070	2.710	3.300	3.540	3.450
70-74	4.680	6.770	6.810	7.270	2.270	3.240	3.230	3.380
75-79	3.900	4.480	5.760	6.360	1.860	2.200	2.710	2.960
80-84	2.610	3.100	4.630	4.740	1.320	1.530	2.230	2.290
85-89	1.540	1.830	2.270	3.010	740	870	1.110	1.410
90-94	490	660	860	1.380	230	330	420	660
95 eo	100	140	180	250	50	60	90	130
Totaal	109.760	111.220	111.510	109.560	54.840	56.850	58.020	58.430
	Meppel				Midden-Drenthe			
	2010	2020	2030	2040	2010	2020	2030	2040
0-4	1.950	1.920	1.940	2.040	1.670	1.250	1.200	1.100
5-9	2.060	2.050	1.940	2.070	2.160	1.510	1.350	1.270
10-14	1.920	2.090	2.030	2.040	2.250	1.740	1.410	1.420
15-19	1.780	2.060	2.000	1.940	2.020	2.060	1.450	1.400
20-24	1.870	1.890	2.040	1.970	1.440	1.520	1.200	990
25-29	1.950	1.880	2.300	2.220	1.280	1.400	1.400	1.050
30-34	2.100	2.080	2.320	2.430	1.600	1.530	1.560	1.390
35-39	2.380	2.190	2.310	2.590	2.130	1.560	1.620	1.710
40-44	2.510	2.300	2.280	2.480	2.710	1.710	1.550	1.680
45-49	2.420	2.570	2.270	2.490	2.750	2.130	1.500	1.650
50-54	2.270	2.570	2.270	2.360	2.680	2.700	1.640	1.610
55-59	2.150	2.450	2.510	2.270	2.570	2.890	2.220	1.610
60-64	2.060	2.260	2.550	2.250	2.540	2.750	2.790	1.760
65-69	1.490	2.140	2.390	2.380	1.850	2.490	2.860	2.160
70-74	1.080	1.910	2.020	2.220	1.390	2.290	2.490	2.350
75-79	940	1.210	1.720	1.880	1.090	1.460	1.990	2.110
80-84	760	750	1.360	1.430	780	960	1.610	1.600
85-89	540	540	760	1.090	470	570	800	1.000
90-94	190	330	330	640	180	220	310	460
95 eo	50	130	130	180	40	70	100	150
Totaal	32.470	35.320	37.470	38.970	33.600	32.810	31.050	28.470

	Noordenveld				Tynaarlo			
	2010	2020	2030	2040	2010	2020	2030	2040
0-4	1.380	910	740	560	1.360	1.120	970	760
5-9	1.860	1.110	890	750	1.870	1.270	1.220	940
10-14	1.960	1.440	1.040	900	2.060	1.540	1.350	1.150
15-19	1.820	1.700	1.100	950	1.970	1.760	1.300	1.240
20-24	1.100	1.020	770	620	1.150	1.110	810	780
25-29	1.040	1.240	1.070	840	1.070	1.130	880	780
30-34	1.280	1.790	1.570	1.280	1.370	1.530	1.310	1.030
35-39	1.840	1.510	1.680	1.450	1.870	1.590	1.580	1.240
40-44	2.280	1.320	1.730	1.560	2.420	1.610	1.640	1.370
45-49	2.390	1.780	1.500	1.660	2.560	1.990	1.580	1.500
50-54	2.520	2.280	1.370	1.750	2.710	2.470	1.610	1.610
55-59	2.300	2.490	1.920	1.540	2.410	2.690	2.130	1.620
60-64	2.530	2.620	2.430	1.480	2.480	2.800	2.610	1.700
65-69	2.080	2.330	2.480	1.850	1.990	2.390	2.660	2.100
70-74	1.660	2.370	2.410	2.150	1.610	2.240	2.560	2.400
75-79	1.280	1.800	1.990	2.030	1.330	1.700	2.070	2.320
80-84	900	1.270	1.790	1.760	970	1.190	1.700	1.950
85-89	530	790	1.120	1.170	610	700	970	1.220
90-94	240	390	530	740	230	330	430	630
95 eo	60	190	250	370	60	110	150	220
Totaal	31.050	30.350	28.380	25.410	32.100	31.270	29.530	26.560
	Westerveld				De Wolden			
	2010	2020	2030	2040	2010	2020	2030	2040
0-4	890	760	650	510	1.030	660	570	500
5-9	1.130	870	730	580	1.550	840	620	600
10-14	1.140	950	770	680	1.640	1.130	710	680
15-19	1.060	1.020	770	680	1.460	1.410	830	710
20-24	750	720	550	480	1.000	1.040	760	540
25-29	600	600	490	400	770	810	790	460
30-34	830	750	630	490	920	890	910	810
35-39	1.160	830	750	620	1.420	860	910	990
40-44	1.400	900	770	640	1.800	940	880	1.010
45-49	1.500	1.120	770	680	1.960	1.370	790	960
50-54	1.570	1.470	900	780	1.880	1.810	900	900
55-59	1.470	1.660	1.300	870	1.740	2.080	1.450	800
60-64	1.530	1.630	1.690	1.000	1.710	1.950	1.970	980
65-69	1.300	1.490	1.700	1.310	1.360	1.750	2.120	1.440
70-74	1.070	1.400	1.550	1.560	1.050	1.530	1.730	1.640
75-79	830	1.070	1.270	1.430	860	1.030	1.360	1.540
80-84	590	750	1.030	1.130	630	720	1.040	1.090
85-89	340	430	600	740	390	510	620	690
90-94	110	160	260	380	160	280	290	340
95 eo	30	30	60	100	50	130	140	160
Totaal	19.300	18.610	17.240	15.060	23.380	21.740	19.390	16.840

11

Samenstelling van de begeleidingsgroep Bevolkingsprognose

J. Boelens	Afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling	projectleider
A. Koning	Afdeling Sociaal-Economische Ontwikkeling	
B. Dijkema	Afdeling Sociaal-Economische Ontwikkeling	
E. Diekema	Afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling	
H. van der Meer	Afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling	
W. Feenstra	Afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling	
E. Lange	Afdeling Management Ondersteuning	
H. Blomsma	Afdeling Facilitaire Ondersteuning	cartografie

